

Metsaseaduse, keskkonnatasude seaduse ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Metsaseaduse (edaspidi *MS*) muutmise eesmärk on kehtestada põhimõte, et 70% Eesti metsamaast on majandusmetsana majandatav ilma lisapiiranguteta, ühtlustada riiklike arengukavade koostamise põhimõtteid, vähendada raiealade suurust, edendada puu- ja põõsaistandike (edaspidi *istandikud*) rajamist ning ajakohastada metsakorraldust reguleerivaid sätteid. Juriidilistele isikutele kavandatakse uued maksimaalsed trahvimäärad ning uue põhimõttena lisatakse ka kohustus teavitada metsateatise alusel tehtud raietöödest. Mitme muudatuse eesmärk on vähendada ühelt poolt riigiasutuste töökoormust, kuid teisalt ka inimeste/ettevõtete halduskoormust.

Metsandus ja puidutööstus annavad olulise panuse tööhõivesse, ekspordituluse ning maapiirkondade elujõulisusse. Eelnõu eesmärk on tagada, et metsade kasutamine ja kaitse oleksid tasakaalus ning toetaksid Eesti pikaajalist arengut, vältides samal ajal nii loodusväärtuste halvenemist kui ka majandusliku potentsiaali põhjendamatu piiramist.

Halduskoormust aitab vähendada loobumine kohustusest esitada raieõiguse või metsamaterjali müümisel raieõiguse või metsamaterjali müümise teatis Maksu- ja Tolliametile.

Kui seni pidid tehingust teada andma nii müüja kui ostja, siis edaspidi vastutab teatise esitamise eest ainult ostja ja sedagi vaid juhul, kui tehing tehakse füüsilise isikuga.

Samuti kaob metsa uuendamise võtete rakendamise ja metsa uuenemise tähtaja pikendamise taotluse esitamise kohustus. Samas lisandub kohustus anda teatud raietööde lõpetamisest teada metsaregistrisse loodud arenduse kaudu.

Teised muudatused ei suurenda sihtrühmade halduskoormust. Keskkonnatasude seadust muudetakse MSis raadamise ja trassiraie mõiste täpsustamise alusel.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Metsaseaduse muudatused valmistasid ette Kliimaministeeriumi metsaosakonna nõunikud Maret Parv (tehnilised muudatused, püsimeetsandus, raadamine; maret.parv@kliimaministeerium.ee), Rauno Reinberg (kuni juuni 2025 puu- ja põõsaistandikud), metsaosakonna peaspetsialistid Epp Kikas (kuni juuni 2025 puu- ja põõsaistandikud) ja Arvi Toss (püsimeetsandus, raadamine; arvi.toss@kliimaministeerium.ee), kliimaministri teadusnõunik Aveliina Helm (kuni juuni 2025), Keskkonnaameti ja Keskkonnaagentuuri metsaosakondade spetsialistid, Kliimaministeeriumi õigusosakonna nõunik Marko Lelov (õigusanalüüs; marko.lelov@kliimaministeerium.ee).

Keeletoimetuse tegi Justiits- ja Digiministeeriumi keeletoimetaja Aili Sandre (aili.sandre@justdigi.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud ühegi teise menetluses oleva eelnõuga. Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõu punktid, mis käsitlevad 70% majandusmetsa põhimõtte rakendamist, metsanduse arengukava, metsateatise alusel tehtava raie teavitust ja kaugseire rakendamist, on seotud Vabariigi Valitsuse tööplaanis kokkulepitud järgmiste tegevustega:

- 1) tagame metsaseaduse alusel põhimõtte, et 70% Eesti metsamaast on majandusmetsana majandatav ilma lisapiiranguteta, arvestades metsade olulisi funktsioone – ökoloogilisi, kultuurilisi, sotsiaalseid ja majanduslikke;
- 2) teadmispõhiste ja usaldusväärsete otsuste tegemiseks ajakohastame metsanduse seiret ja andmestikku. Tagame kaugseire meetoditega operatiivse raieinfo;

Eelnõukohase seadusega on kavas muuta metsaseaduse redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 19.12.2024, 6, keskkonnatasude seaduse redaktsiooni RT I, 08.07.2025, 46 ning tulumaksuseaduse redaktsiooni RT I, 18.12.2025, 17.

Seaduse vastuvõtmiseks on vaja Riigikogu poolthääle enamust.

Seaduseelnõu on kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseadusega, kuna planeeritavate sätetega ei piirata ebaproportsionaalselt isikute põhiõigusi ega kehtestata põhiseadusega vastuolus olevaid kohustusi.

2. Seaduse eesmärk

Eelnõuga kavandatud muudatused tehakse eesmärgiga:

- 1) tagada kestlik metsandus, keskkonnahoidlik maakasutus, metsaelustiku kaitse, suurem ühiskondlik ja isiklik kasu metsadest, soodustada teadus-arendustegevust, vähendada keskkonnakahjusid;
- 2) vähendada riigiasustuste töökoormust ja tõhustada asjaajamist;
- 3) vähendada inimeste/ettevõtete halduskoormust;
- 4) teha väiksemad haldussisesed ümberkorraldused.

Eesmärkide täitmiseks teeme järgmist.

1. Täiendame metsaseadust põhimõttega, et 70% Eesti metsamaast on majandusmetsana majandatav ilma lisapiiranguteta, arvestades metsade olulisi funktsioone – ökoloogilisi, kultuurilisi, sotsiaalseid ja majanduslikke. Selle eesmärk on metsandussektorile ja maaomanikele kindluse andmine, et ootamatult ei lisandu uusi piiranguid ning metsa- ja puidutööstus saab arvestada olemasoleva ressursiga. Selgus tooraine kättesaadavuse kohta võimaldab ettevõtetel planeerida, investeerida, olla rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised ja kõige selle abil säilitada metsandusega seotud töökohti ja hüve ühiskonnale. Samuti loob 70% põhimõtte kindluse olemasolevate kaitsealade staatuse säilimiseks.

2. Loome reeglid istandike rajamiseks ja majandamiseks. Kehtestatakse tingimused, mille alusel saab maa-ala kanda metsaresursi arvestamise riiklikusse registrisse (edaspidi *metsaregister*) istandikuna. Istandike rajamine ja hooldamine erineb tavalisest metsa majandamisest, mistõttu on vaja see seaduses selgelt reguleerida.

3. Vähendame lageraielangi maksimaalset pindala seitsmelt hektarilt viiele hektarile. Väiksemad raielangid toetavad metsaelustiku taastumist, aitavad säilitada elupaikade sidusust ning metsamaastiku mitmekesisust.

4. Võimaldame poollooduslikel kooslustel kujundusraiet teha ka väljaspool kaitstavaid alasid. Eesti looduse infosüsteemi kantud poollooduslikel kooslustel võimaldatakse eemaldada puittaimi kujundusraietega elupaiga tegevuskava kohaselt. Poollooduslikud kooslused ehk pärandniidud on Eesti liigirohkeimate ja haruldasemate ökosüsteemide seas, need kuuluvad ka loodusdirektiivi I lisa elupaikade hulka ning nende taastamise ja kaitse kohustus on seotud rahvusvaheliste looduse ja bioloogilise mitmekesisuse kaitset ja taastamist käsitlevate konventsioonidega.

5. Soodustame õppe- ja teadustöö tegemist. Kehtestatakse kord, mis võimaldab Keskkonnaameti loal kalduda kõrvale metsaseaduses sätestatust, et toetada metsandusalast õppe-, teadus- ja arendustegevust.

6. **Arendame metsaregistris.** Metsaregistrisse saab edaspidi esitada metsa inventeerimisandmeid ka eraldise põhjal. Registrisse lisatakse istandike asukohta, puuliigi ja pindala info ning luuakse võimalus raiejärgseks teavitamiseks.

7. **Metsaseadusesse lisatav kaugseire säte** annab suuna, et tulevikus võtta metsanduses kaugseire kasutusele iseseisva metsainventeerimismeetodina. Kaugseire on täna kasutusel toetava meetodina, kuid kaugseirega kogutud andmed tuleb hetkel tavametsakorraldusega üle mõõta. Kaugseire kasutusele võtuks vajalik metoodika on kavas välja töötada ja kasutusele võtta 2028. aastal.

8. **Loome raie lõpetamisest teavitamise kohustuse,** et riik saaks kiiremini ülevaate tehtud raiete asukohtadest ja ulatusest. Metsaomanikud peavad pärast raie tegemist teavitama Keskkonnaametit metsaregistri kaudu tööde lõpetamisest.

9. **Ajakohastame juriidilistele isikutele kehtestatud trahvimäärasid.** Juriidiliste isikute maksimaalset rahatrahvi suurendatakse, kuna praegu kehtivad määrad (2000–3200 eurot) ei ole enam mõjusad, arvestades 18 aasta jooksul kasvanud sissetulekuid ja elukallidust. Trahvid peavad vastama karistusõiguse põhimõttele, et rikkumine ei tasuks end ära.

10. Anname **kohaliku omavalitsuse üksusele** aluse ja võimalus **omandada väljaspool riiklikult või kohaliku omavalitsuse kaitstavat loodusobjekti metsaga kinnisasi,** kui planeeringuga seatakse täielik uuendusraie keeld.

Regulatsiooni eesmärk on luua tasakaalustav võimalus olukorras, kus kohalik omavalitsus seab ebaproportsionaalseid kitsendusi, mis piiravad maaomaniku õigust oma omandit vabalt kasutada/ käsutada.

Arvestades Vabariigi Valitsuse 22. novembri 2011. aasta määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ (edaspidi *HÕNTE*) § 1 lõike 2 punkti 5, ei koostatud allpool toodud kaalutlusi arvesse võttes eelnõu vajaduse kooskõlastamiseks ja õiguslike valikute selgitamiseks väljatöötamiskavatsust. Muudatustega ei kaasne sellist olulist mõju, mis oleks vajanud eraldi väljatöötamiskavatsust. Muudatusega ei kaasne olulisi riske ega negatiivseid kõrvalmõjusid ning ei lisandu olulist halduskoormust. Suur hulk muudatusi puudutab kestlikku metsandust ja metsaelustiku kaitset (teadus-arendustegevus, kujundusraie pool-looduslikel kooslustel, lageraielangi pindala vähendamine, raadamine jms) ja sellega ei kaasne olulist õiguslikku muudatust – kõiki nimetatud teemasid on käsitletud ka kehtivas metsaseaduses. Oluliselt ei suurene ka isikute halduskoormus ja ametiasutuste töökoormus (eraldisepõhine metsakorraldus, raiest teavitamine, metsaregistri arendus). Enamasti on tegemist positiivset mõju omavate muudatustega. Eraldise põhjal inventeerimisandmete esitamine metsaregistri kaudu annab metsaomanikule võimaluse vähendada metsakorraldamisega seotud kulutusi.

Olulist mõju omavaks ei saa pidada ka muudatusi, mis on seotud isiku teavitamiskohustusega. Metsaregistri kaudu esitatakse nii metsateatisi kui ka inventeerimisandmeid. Ka raiete tegemisest antakse edaspidi teada metsaregistris kas märkega või esitatakse raiutud metsaosa kohta Keskkonnaagentuurile metsaregistrisse kandmiseks uued inventeerimisandmed.

Metsanduse korraldamisel on oluline tagada maaomanike õigused, õigustatud ootused ja piisav õiguskindlus. Riigi kehtestatavad piirangud peavad olema selgelt põhjendatud, läbipaistvad ja proportsionaalsed. Eelnõu loob raamistikku, mis võimaldab metsasektoril teha pikaajalisi majandamisotsuseid, vähendab ebakindlust ning toetab koostööpõhiseid lahendusi looduskaitse ja metsamajandamise vahel.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõukohane seadus koosneb neljast paragrahvist. Esimeses paragrahvis käsitletakse metsaseaduse muudatusi, teises keskkonnatasude seaduse ja kolmandas tulumaksuseaduse muudatust. Paragrahv 4 on jõustumisnorm, milles sätestatakse jõustumise erisused.

Punkti 1 muudatusega asendatakse sõna „säästev“ sõnaga „kestlik“. Muudatus on seotud punkti 2 muudatusega, milles täiendatakse metsaseaduse eesmärki.

Punktiga 2 täiendatakse metsaseaduse § 2 lõikes 2 sätestatud kestliku metsamajandamise põhimõtet kliimamuutuste mõjude leevendamise ja nendega kohanemise põhimõttega. Täienduse eesmärk on laiendada arusaama, milles seisneb kestlik majandamine. Eesti on sarnaselt ELile võtnud riigina eesmärgiks kliimamuutuste mõjusid leevendada ja nendega kohaneda. Metsad moodustavad olulise osa Eesti maismaast, mille tõttu on nende kestlikul majandamisel märkimisväärne positiivne mõju nii kliimamuutuste mõjude leevendamisel kui ka nendega kohanemisel.

Metsandusel on süsiniku sidumise ja talletamise vaatest oluline roll kliimamuutuste leevendamisel. Metsade kestliku majandamisega saame suurendada metsade juurdekasvu ehk tootlikkust, samas hoida ka metsad terved ja elujõulised. Samasugune eesmärk ja mõõdik on seatud metsandusele ka kliimamuutustega kohanemise arengukavas¹. Metsas kasvanud ja kasvatatud puitu kasutatakse kui taastuvat ressursi, mis asendab mh fossiilsest süsinikuringest tekkivaid suurtes kogustes süsinikuheitmeid. Puidust loodud tooted lukustavad süsiniku pikaks ajaks. Metsa ja puidu roll globaalselt kasvab veelgi, seda just kliimamuutuste leevendamise seisukohast ja ka fossiilsete materjalide asendamisel.

Tingituna vajadusest arvestada muutunud ja kiirelt muutuvate kliimaoludega, leevendada kliimamuutuste mõjusid ning toetada metsade kliimamuutustega kohanemist, on vaja lisada ka see mõõde metsaseadusesse. Kliimamuutused on aspekt, mida varem ei ole osatud seadusloomes ette näha ega arvesse võtta.

Punktiga 3 täiendatakse § 2 lõigetega 3–6.

Metsaseaduse eesmärk on tagada metsa kui ökosüsteemi kaitse ja kestlik majandamine. Metsa majandamine on kestlik, kui see tagab elustiku mitmekesisuse, metsa tootlikkuse, uuenemisvõime ja elujõulisuse ning ökoloogilisi, majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi vajadusi rahuldava mitmekülgse metsakasutuse võimaluse.

70% põhimõtte metsaseaduses sätestamise eesmärk on luua selgus ja anda kindlus huvirühmadele, st kinnitatakse ühtlasi üle, et metsaseadusega seatud kohustused ja piirangud tagavad ökosüsteemi kaitse ja metsa kestva majandamise, nagu seadus seda ette näeb.

70% peal on otsustatud fikseerida praegune seis. Ka metsanduse arengukava koostamise töörühmas sõnastati probleemina riigi pikaajalise plaani puudumine majandatavate metsade, majanduspiirangutega metsade ja rangelt kaitstavate metsade osakaalu kohta. Eelnõukohase seadusega see probleem lahendatakse.

Lõikega 3 seatakse põhimõtte, et seaduse eesmärkide täitmiseks oleks tagatud majandusmetsade osakaal 70% metsamaast, arvestades osakaalu arvutamisel kuni ühe protsendi suurust paindlikkust.

Majandusmetsa osakaalu hulka on arvestatud alad, kus ei ole metsa majandamisele seatud metsaseadusega oluliselt erinevaid kitsendusi või piiranguid. Oluliste piirangutena on peetud silmas selliseid piiranguid, mis ei võimalda majandusmetsas enam tegeleda metsa kasvatamisega majanduslikust eesmärgist lähtudes. Seega on kasutatud lähenemist, loetledes alad, mis ei kuulu majandusmetsade hulka, kuna nende alade kohta on seatud selged majandustegevuse piirangud.

Euroopa Liidu toimimise lepingus ei viidata ühisele liidu metsapoliitikale ning seetõttu kuulub see liikmesriikide enda pädevusse. Euroopa Liidu õigusest ei tulene ka nõuet, mis keelaks majandusmetsa osakaalu määramise riigisisises õiguses. Mõistagi tuleb arvestada erinevates ELi õigusaktides sätestatud nõuetega, mis ühel või teisel viisil metsa majandamist või metsast

¹ [Kliimamuutustega kohanemise arengukava | Kliimaministeerium](#).

saadava puidu turustamist jms, võivad mõjutada (nt EL raadamisvabade toodete määrus (EL) 2023/1115, taastuenergia direktiivid (EL) 2018/2001 (RED II ja (EL) 2023/2413 (RED III)). Samuti tuleb endiselt teatud eelduste olemasolul loodusobjekte kaitse alla võtta, täites nii nõukogu direktiivis 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta kui ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta sätestatud nõudeid.

Majandusmetsa 70% fikseerimine on seatud eesmärgina, mida ei hakata iga päev hindama. Eesmärk on seada selguse ja kindluse hindamiseks sihttase, mida kord aastas üle vaadatakse. Ühe protsendi suuruse paindlikkuse määramine 70 protsendil võimaldab reageerida vastavalt vajadusele.

Lõikes 4 sätestatakse majandusmetsa mõiste. Majandusmetsana ei käsitleta selliseid metsaalasid mis asuvad kaitstaval, kaitseks kavandataval või looduskaitse piirangutega alal, kus metsa majandamist oluliselt piiratakse. Nii ei saa kuuluda majandusmetsade hulka järgmised alad:

- 1) reservaadid ja sihtkaitsevööndid (sh loodusreservaat; looduslik ja hooldatav SKV; kavandatav loodusreservaat, looduslik SKV ja hooldatav SKV);
- 2) piiranguvööndid (sh kohaliku objekti, kaitsealade ja kavandatavad PV-d);
- 3) püsielupaiga SKV (püsielupaiga SKV ja kavandatav püsielupaiga SKV);
- 4) püsielupaiga piiranguvöönd (püsielupaiga PV ja kavandatav püsielupaiga PV);
- 5) hoiualad (hoiuala ja kavandatav hoiuala);
- 6) veekaitsemetsad (ranna piiranguvöönd ja korduv üleujutusala);
- 7) vääriselupaigad (VEP eramaal lepinguga, VEP riigimetsas);
- 8) RMK Natura metsaelupaigad (Natura metsaelupaik RMK hallataval maal (PV, PEP PV ja hoiualadel));
- 9) alad muul põhjusel (I ja II kategooria loomad, seemned, taimed; üksikobjekti kaitsetsoon; kavandatava üksikobjekti kaitsetsoon, kavandatavad kaitstavad alad);
- 10) hüvitusalad.

Samas on majandusmetsa osakaalu hulka näiteks arvatud kalda piiranguvööndid, kuna nendel aladel on looduskaitse seaduse § 37 alusel lageraielangi pindala piiranguks seatud kaks hektarit. Kuna oluliste piirangutena on peetud silmas eelkõige piiranguid majanduslikust eesmärgist lähtuvalt, siis on arvestatud oluliselt piiravaks, kui lageraiet piiratakse rohkem kui kaks hektarit. Riigimetsa Majandamise Keskus (edaspidi *RMK*) viimase nelja aasta keskmine lageraielank on kaks hektarit ning erametsas natuke alla kahe hektari.

Lõikega 5 antakse õigus Vabariigi Valitsusele kehtestada määrusega majandusmetsade hulka mittekuuluvate alade loetelu, kus on metsa majandamisele seatud olulised piirangud ja protsendi arvutamise meetodika.

Praegu on ka Vabariigi Valitsusel pädevus kaitse alla võtmiseks, kaitse korra muutmiseks või kaitse alt välja arvamiseks (LKS § 10). Valitsus saab hinnata muutuvat õiguskorda ja teha vajaduse korral muudatusi alade loetelus. Analoogselt on ka eelnõu § 2 lõikes 5 sätestatud volitusnormis valitsusele antud lisaks pädevus kehtestada majandusmetsade hulka mittekuuluvate alade loetelu, majandusmetsa osakaalu arvutamise ja selle rakendamise meetodika.

Lõikes 6 sätestatakse, et looduskaitse seaduse § 9 lõike 1 alusel määratud loodusobjekti kaitse alla võtmise menetluse läbiviija hindab kaitse alla võtmise menetlusel ja kaitse alla võtmise otsuse muutmise menetlusel mõju majandusmetsa olemisele. Kui kaitse alla võtmise otsus võib põhjustada metsaseaduse § 2 lõikes 3 sätestatud osakaalu languse, teeb Keskkonnaamet valdkonna eest vastutavale ministrile ühe aasta jooksul ettepaneku alade kaitse alt välja arvamiseks või kaitse-eeskirjade muutmiseks.

Praegu on kavas protsendi jälgimiseks kasutada statistilise metsainventuuriga (edaspidi *SMI*; ingl *National Forest Inventory*, NFI) saadud andmete ja statistiliste meetodite alusel koostatud metsaressursi üldistatud hinnangut kogu Eesti kohta. Metsaseaduse § 9¹ lõike 2 kohaselt on SMI põhieesmärk koostada statistilisi ülevaateid Eesti metsavarude olemist, seisundist ja kasutamisest ning maakasutusest ja selle muutusest.

SMI kategooriate jaotuse vaatab Keskkonnaagentuur igal aastal üle, võtab arvesse muutusi seadusloomes (muutused definitsioonides, kaitsekategooriates, sisulistes piirangutes jne) ja teeb vajaduse korral parandusi. See tähendab, et SMI iga-aastane hinnang on sisuline ning sobib seetõttu seatud eesmärgi – metsanduses toimuvate muutuste jälgimiseks.

2024. a SMI² järgi on majandusmetsade pindala 1,65 mln ha, mis moodustab kogu metsamaa pindalast 70,2% (suhteline viga + –1,7%). Kuna SMI on valikuuring, kaasneb statistilisel uuringul proovitükkide karakteristikute alusel tehtud üldkogumi mingi tunnuse hinnanguga alati tõenäosuslikust valikust tulenev viga. Seega arvestatakse protsendi hulka ka SMI raames esitatud statistiline viga.

Paralleelselt on välja töötamisel Keskkonnaagentuuri tellitud kaugseire vahend, nn metsamask, mille eesmärk on parandada Eesti topograafia andmekogu (ETAK) täpsust, seejuures anda metsamaa pindala FAO ja Eesti metsaseaduse definitsiooni alusel. See võimaldab EELISes olevaid looduskaitse kaardikihte võrdluste tegemiseks edukamalt kasutada. Metsamaski valmimisel võetakse see aluseks metsamaa pindala määramisel.

Arvestades, et maakasutuses toimuvad pidevad muutused (piirangute seadmine ja piirangute alt välja arvamine), on ka 70% majandusmetsa paiknemine pidevas muutumises. Seetõttu ei ole reaalses arvestuses pidamine põhjendatud ja 70% eesmärgi seisuga hinnatakse kord aastas uuendatud andmete alusel.

Punktiga 4 täpsustatakse § 3 lõikes 1 metsa definitsiooni. Mets on terviklik ökosüsteem, mille lahutamatud osad on ka teised liigirühmad (bakterid, seemned jm), mitte ainult loomastik ja taimestik. Seetõttu on asjakohane kasutada nende asemel terminit „elustik“, mis sisaldab laiemalt metsadega seotud ja neile iseloomulikke elustikurühmasid ja liike.

Punktiga 5 täpsustatakse § 3 lõikes 4 istandiku määratlust, jättes välja senised tingimused, mis käsitlesid istandikes puude ja põõsaste regulaarset ja ühevanuselisena majandamist. Praegune määratlus ei ole ennast õigustanud, kuna erinevad puuliigid uuenevad sageli istandikes ka looduslikult, mistõttu ei saa istandike puhul rääkida puude/põõsaste regulaarsest paiknemisest või ühevanuselisest majandamisest. Näiteks hübriidhaavikud paljunevad hästi juurevõsudest, kased aga seemnetest. Samuti käsitleti istandikku istandikuna senikaua, kuni seda ei saanud looduses kirjeldada metsana. Muudatus võimaldab istandikke rajada ja hooldada sihipäraselt, näiteks puidu mahu, kvaliteedi või eriliste omadustega toodangu saamiseks, ilma et neile tulevikus kehtiks metsaseaduse piirangud.

Termin „intensiivne kasvatamine“ viitab istandike rajamisele ja majandamisele peamiselt puidutootmise eesmärgil. Selle saavutamiseks hooldatakse istandikke õigeaegsete ning puistu kvaliteeti ja jämeduskasvu parandavate harvendusraiate ja muude võtetega.

Edaspidi loetakse istandikeks ainult need alad, mis on kantud metsaregistrisse. Metsaregistris registreeritud istandike kohta kehtestatakse metsaseaduses sätestatud erinevad majandamisnõuded.

² [Workbook: SMI](#).

Muudatus on vajalik, kuna praeguse korra kohaselt muutub mittemetsamaale rajatud istandik metsamaaks, kui seal kasvab puittaimestik, mis vastab metsaseaduse § 3 lõike 2 punktile 2. Kehtiva metsaseaduse (§ 3 lg-te 3 ja 4) järgi puudub võimalus, et alasid käsitletaks kuni raieni istandikena. Praegu kaardistatakse istandikena rajatud alad puude kasvades keskkonnaministri 20.12.2013. a määruse nr 76 „Topograafiliste andmete hõive kord ja üldist tähtsust omavad topograafilised nähtused“ § 27 lõike 4 ja § 29 lõike 2 punkti 1 alusel Eesti topograafia andmekogus (ETAK) metsana ning kantakse metsamaa kõlvikuna maakatastri kõlvikukaardile. ETAK andmeid uuendatakse aeropildistamise ja aerolaserskannimise (ALS) alusel (laiatarbe sõnakasutuses *lidarandmed*) automaatkandena maakatastris (minu.kataster.ee). ETAK-l puudub menetluskeskkond ning praegune andmehõivemetoodika ei võimalda lidarandmete põhjal eristada istandikualasid metsast.

Muudatuse põhjal on vaja täiendada keskkonnaministri 28.08.2017. a määruse nr 32 „Metsaressursi arvestuse riikliku registri põhimäärus“ (edaspidi määrus nr 32) 2., 3. ja 6. peatükki. Istandike reguleerimise on ministeerium näinud juba eraldi ette „Metsanduse arengukavas aastani 2035“ ja selle eesmärk on luua õigusraamistik istandike ja lühikese raieringiga puistute kasvatamise reguleerimiseks.

Istandike rajamine on üks võimalikest vahenditest metsa tootlikkuse suurendamiseks ja puidu kättesaadavuse parandamiseks. Eelnõu eesmärk ei ole suunata kogu metsamajandust istandikupõhiseks, vaid luua selged ja läbipaistvad tingimused, mille alusel maaomanikud saavad seda võimalust kasutada seal, kus see on asjakohane ja põhjendatud.

Punktiga 6 täiendatakse seadust §-ga 3¹ (istandiku rajamine ja majandamine).

Lõikes 1 määratakse, milliseid alasid saab kanda metsaregistrisse istandikuna. Istandike rajamine ja hooldus on võrreldes muu metsamaa kasutusega erinev, mistõttu on sätestatud tingimused alale, mida saab metsaregistrisse kanda istandikuna. Toidujulgeoleku tagamiseks ei ole lubatud istandikke rajada aktiivses kasutuses olevale põllumaale, mistõttu on määratud tingimus, et maa-ala kohta ei ole viimase viie aasta jooksul makstud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse alusel toetust (lg 1 p 1). Selleks kasutatakse PRIA põllumassiivide kaardikihte.

Poollooduslikele kooslustele ehk pärandniitudele ei ole istandikke lubatud rajada, sest nende koosluste soodsa seisundi saavutamiseks on vaja praeguseni säilinud alasid hoida avatuna ning soosida elurikkust edendavat majandamist (lg 1 p 2). Samuti ei või istandikke rajada Eesti looduse infosüsteemi kantud I ja II kategooria kaitsealuste liikide leiukohtadesse (lg 1 p 2) ning välistatakse maa-alad, mis on loodusobjektina kaitse alla võetud, kuna eesmärk on säilitada nende alade ökosüsteeme ja maastikke (lg 1 p 3).

Istandikud ning nende rajamiseks ja hoolduseks vajalikud tegevused võivad mõjutada veerežiimi ja muldade seisundit soomuldade puhul. Seetõttu on eelnõu kohaselt piiratud istandike rajamine mittemetsamaal soomuldadele (turvasmullad, lammimullad) ja rannikumuldadele (lg 1 p 4). Väheste teadmiste tõttu istandike pikemaajalisest keskkonnamõjust nii istandiku alale kui ka ümbritsevale maastikule ei ole võimalik neid rajada ka ammendatud turbakarjääridesse.

Istandikku ei saa rajada ka maa-alale, mis on väärtuslik põllumajandusmaa või väärtuslik maastik (lg 1 p 5). Eesti toidu varustuskindluse tagamisel on oluline võimalikult suures ulatuses suure viljelusväärtusega põllumajandusmaa ehk väärtusliku põllumajandusmaa säilimine põllumajanduslikuks tegevuseks. Väärtusliku põllumajandusmaa ning väärtusliku maastiku puhul on tegemist maakonnaplaneeringus märgitud aladega. Planeerimisseaduse § 75 lõike 1 punktis 14 sätestatu kohaselt määratakse väärtuslikud põllumajandusmaad ja seatakse nende

kaitse- ja kasutustingimused üldplaneeringuga. Üldplaneeringu koostamise alus on omakorda maakonnaplaneering. See tähendab, et istandikke ei tohi rajada üldplaneeringuga määratud väärtuslikele põllumajandusmaadele. Kui üldplaneering on koostamisel ehk seda ei ole kehtestatud, tuleb väärtuslike põllumajandusmaade määratlemisel järgida maakonnaplaneeringu kehtestatud.

Väärtuslikud püsirohumaad (lg 1 p 6) on suure loodusväärtusega alad, kus on kujunemas looduslik taimestik ja tagatud tingimused suurema liigirikkuse kujunemiseks. Seetõttu on seatud tingimuseks, et istandiku saab rajada haritava maa või loodusliku rohumaa maa-alale, mida ei ole (inventuuri kohaselt) loetud väärtuslikuks püsirohumaaks. Haritava maa ja loodusliku rohumaa määratlemisel lähtutakse keskkonnaministri 14. augusti 2018. a määruse nr 30 „Katastriüksuse moodustamise kord“ § 38 lõikes 4 toodud kõlvikute liigitusest. Muudatus välistaks inventuuri läbiviimise kohustuse õuemaal, muu kasutusega maa pindaladel (nt karjäärid) ning kehtestaks inventuuri läbiviimise kohustuse asjakohastel maadel.

Väärtuslikele püsirohumaadele on iseloomulik pikemaajalisem põllumajandusliku uuendamise puudumine ning seetõttu taastub looduslik niidutaimestik, mis tuvastatakse indikaatorliikide abil. Looduslikud niidud, pikaajalised püsirohumaad ja pärandniidud on põllumajandusmaastikus elurikkuse allikad ehk tuumalad, mis pakuvad toitumis-, paljunemis-, pesitsus-, elu-, talvitumis- ja varjepaiku väga paljudele liikidele. Nendelt aladelt saavad kasulikud organismid (tolmeldavad ja tõrjuvad looduslikult kahjureid) levida edasi agro-ökosüsteemidesse. Niidualasid on võrreldes teiste ökosüsteemidega Eesti maastikes väga vähe säilinud, seetõttu ei tohiks neil lasta võsastuda, teha neile istandikke või neid metsastada. Väärtuslikel püsirohumaadel tuleks soosida ekstensiivset karjatamist või niitmist.

Alustatud on väärtuslike püsirohumaade inventuuridega. Väärtuslike püsirohumaade inventeerimise meetodika on välja töötatud Tartu ülikoolis Life IP projekti „Loodusrikas Eesti“ käigus. Inventeerija peab selle meetodika järgi täitma väärtuslike püsirohumaade inventeerimise ankeedi ja andma iga põllu kohta hinnangu, kas tegemist on (või ei ole) väärtusliku püsirohumaaga. Aastatel 2024–2027 teeb väärtuslike püsirohumaade inventuure Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumiga sõlmitud lepingu alusel Pärandkoosluste Kaitse Ühing (edaspidi PKÜ). Inventeeritud ja väärtuslikeks tunnistatud alad kantakse Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametis väärtuslike püsirohumaade kaardikihile.

Inventuuri võib teha ka eksperthinnangu alusel (lg 3), kui haritava maa või loodusliku rohumaa maa-ala ei ole veel inventeeritud ja väärtuslikuks püsirohumaaks tunnistatud. Täpsemad nõuded kehtestatakse määrusega. See tagab, et kõik maaomanikud, kes soovivad maid hinnata, saaksid seda teha, ning maa-alad hinnatakse ühtse meetodikaga. Maa-alade hindaja ei oleks ainult PKÜ, kaasata saaks ka teisi eksperte, samuti saaks jätkata maa-alade hindamisega, kui eespool nimetatud lepingu alusel tehtav inventuur lõpeb.

Määrusega kehtestatakse maa-alade hindamise meetodika ja nõuded eksperdile. Meetodika aluseks on Tartu Ülikoolis Life IP projekti „Loodusrikas Eesti“ käigus väljatöötatud meetodika, mida on täiendatud senisele inventeerimispraktikale tuginedes.

Kuna paljude omanike maal võivad paikneda maaparandussüsteemid, siis ei tohi kavandatav istandik kahjusta ka drenaaži ning peab säilima maaparandussüsteemi nõuetekohane toimimine (lg 1 p 7). Kui isik soovib istandiku rajada drenaaži maa-alale, mis ei ole punkti 7 alusel määratud istandikuks sobivaks maa-alaks, võib istanduse rajada juhul, kui maa-ala istandiku rajamiseks sobivuse on kooskõlastanud Maa- ja Ruumiamet (lg 2).

Lõikega 3 antakse isikule võimalus tellida eksperdilt lõike 1 punktis 6 nimetatud maa-alale istandiku rajamiseks sobivuse hindamine olukorras, kus maa-alal puuduvad või on muutunud

lõikes 1 sätestatud tunnused. Ekspert hinnangu andmise täpsemad nõuded kehtestatakse määrusega. Ekspertidena saab kasutada valdkonnas tegutsevaid konsulente või riigiasutuste sellel alal pädevaid spetsialiste. Erasektoris tegutsevate ekspertide hinnangu kulu tuleb kanda isikul, kes eksperthinnangu tellib.

Lõikes 4 täpsustatakse, et istandiku rajamisel ja majandamisel ei rakendata metsaseaduses ja metsa majandamise eeskirjas sätestatud nõudeid metsa majandamisele (küpsusvanused ja rinnasdiameetrid, uuendamine kohustus jms). Lisaks ei võimalda metsaseaduse ja metsa majandamise eeskirja nõuete rakendamine istandikke sihtotstarbeliselt majandada. Seega ei ole metsaseaduse piirangute rakendamine istandiku olemuse ja seal valitsevate tingimuste (vähene puuliikide variatsioon, mulla suurem toitainete sisaldus võrreldes metsamaaga jms) tõttu põhjendatud ega sobiv.

Istandikes rakendatakse spetsiaalseid tehnoloogiaid (raievõtteid) kogu puistu eluea vältel, et saavutada nendes kiirem jämeduskasv. Maksimaalse toodangu saavutamiseks valitakse puuliigi põhjal optimaalne istutustihedus. Vajaduse korral kasutatakse puuliigi ja kasvukoha mullaliigi järgi puutuhka või orgaanilisi ja mineraalväetisi arvestusega, et keskkonnoahutuse tagamiseks kasutatav kogus kindlal kasvukohal ei ületa väetamist käsitlevates õigusaktides esitatud väärtuseid ning norme. Samuti võib istandike hooldamine vajada teistsugust lähenemist, kui on metsaseadusega reguleeritud tavametsade majandamine. Näiteks puidu maksimaalselt efektiivseks kasvuks vajalike valgustingimuste saavutamiseks on üldjuhul vaja teha harvendusraiet selliselt, et puistu esimese rinde rinnaspindala jääb väiksemaks metsaseaduse alusel kehtestatud alammäärast (§ 31 lg 2). Istandike majandamise täpsemad nõuded kehtestatakse määrusega.

Lõikes 5 sätestatud volitusnorm näeb ette istandike rajamise, kasvatamise ja majandamise kohta eraldi nõuete kehtestamise.

Punktiga 1 antakse valdkonna eest vastutavale ministrile õigus määrata istandikeks sobivad alad. Sobivate alade kohta luuakse olemasolevaid kaardikihte kasutades metsaregistri juurde eraldi kaardikiht, milles on arvestatud juba seaduses sätestatud piirangutega. Seda tehakse, et maaomanikel oleks lihtsam aru saada, kas tema omandis olevale maa alale saaks istandiku rajada. Kaardikihi loomisel kasutatakse PRIA põllumassiivide, Põllumajandus- ja toiduameti kaardirakendust maaparandussüsteemide alade kohta, planeeringute kaardikihte (vääruslik põllumaa, vääruslik maastik), Teadmuskeskuse kaardikihti, et välistada väärtuslikud püsirohumaad, ning Keskkonnaagentuuri EELISE kaardikihti kaitsealuste alade ja kaitsealuste liikide kohta.

Määruses sätestatakse ka konkreetsed nõuded ja juhised istandike kohta: kasutada lubatud puuliigid ja kultiveerimismaterjali algmaterjali päritolupiirkonnad ning istandike majandamise viisid nii istandike rajamise, väetamise, hooldamise kui ka raie kohta. Lisaks võib istandiku hooldamine tähendada ka kahjurite ja haiguste tõrjet ning keskkonnanõuete järgimist. Määruses sätestatakse ka istandiku metsaregistris registreerimise tingimused ja kord.

Huvirühmad on teinud ettepaneku mõningal määral lubada istandikes väetiste kasutamist. Eesti Maaülikool, tuginedes oma teadustöödele, leiab, et mineraalväetiste kasutamine istandiku rajamisel aitab puud kiiremini välja rohukonkurentsist. See aitaks vähendada istutamise stressi ning tagaks ökosüsteemi positiivse süsinikubilansi kiiremini. Samuti ollakse seisukohal, et igaaastane väetamine ei ole majanduslikult tasuv ning hakkab vähendama ka puidu kvaliteeti. Seetõttu piisab ülikooli hinnangul ühest korrast, mida tehtaks teisel aastal pärast istutamist. Vahetult istutamisel ei ole mõtet mineraalväetisi kasutada, sest puudel on pungad kinni. Täpsemad nõuded on kavas sätestada määruses, tuginedes uuringute tulemustele.

Istandiku omanikul peab olema õigus otsustada istandiku lõpetamise üle. Pärast istandiku lõppraiet peab saama maaomanik valida, kas rajada uus istandik või võtta maa kasutusele muul otstarbel. Istandik on kavandatud intensiivse majandamise eesmärgil ning seda hoitakse kogu majandustsükli vältel istandikuna. Istandiku struktuur, puuliikide koosseis ja majandamisviisid erinevad looduspõhise metsast. Kuna istandik ei muutu aja jooksul looduspõhiseks, ei hakka sellele ka tulevikus kohalduma metsaseaduses metsamaale ette nähtud piirangud. Istandiku staatust saab muuta ainult maaomaniku algatusel, muutes kas maa kasutusotstarvet või registrist väljaarvamise teel. Istandiku muutmine metsamaaks on omaniku otsus. See toimub omaniku poolt ala istandike jaoks mõeldud registrist väljaarvamise teel. Kui puittaimestik sellel alal vastab metsaseaduse tingimusele, käsitletakse seda ala edasi metsana metsaseaduse mõistes ning rakenduvad seaduse nõuded metsa majandamisele.

Registrist väljaarvamise ja sealt väljaarvamise kord sätestatakse ministri määrusega (§ 3¹ lg 6).

Eesti Maaülikool on teinud uuringuid istandike kasvukiiruse ja produktiooni, mullaviljakuse, elurikkuse, kahjustajate jm kohta. Uuringud leiab Eesti Maaülikooli [kodulehelt](#)³, klõpsates lingil „Eelretsenseeritud teaduspublikatsioonid istandikes“.

Kliimakindla majanduse seaduses arvestatakse põllumajandussektori heitkogustena ka põllumajandusmaal (rohumaadel, põllumaadel) tekkiv heide või sidumine, mis on ELi kasvuhoonegaaside arvestuses vaid LULUCFi sektoris. See annab põllumajandussektorile ka soovitud põllumajanduslikest tegevustest pärineva heide vähendamiseks ja aitab meetmeid paremini planeerida ning rakendada. Seega on põllumaa ja rohumaaga Kliimakindla majanduse seaduse kategooriate jaotuse mõistes mõlemas sektoris, kuid EL õigusaktide (LULUCFi määrus) ja rahvusvahelise inventuuri aruandluse järgi on need vaid LULUCFi kategoorias. Kliimakindla majanduse seaduse põllumajanduse eesmärgi täitmist arvestatakse ka edaspidi koos põllu- ja rohumaaga, ehk kategoorias „põllumajandus, sh LULUCF“. Seejuures kogu väetamisest tulenev N₂O heidet võetakse nii Kliimakindla majanduse seaduse kui rahvusvahelise KHG inventuuris arvesse põllumajandussektoris, kuni ei ole andmeid väetamise kohta teistes maakategooriates.

Punktidega 7 ja 8 muudetakse § 4 lõikes 1 seaduse kohaldamise sätet punktiga 3 kavandatud muudatuste järgi, millega täpsustatakse metsa mõistet, ja istandikega seotud sätteid (vt p-d 5 ja 6). Punkti 7 muudatus jõustub üldises korras ning punkti 8 jõustumisaeg on 1. juuli 2027.

Punkti 9 muudatuse kohaselt jääb edaspidi riigi ülesandeks metsanduses muu hulgas metsanduse suunamine, mida on kavas ellu viia metsanduspoliitika aluste uuendamise kaudu. Muudatus on seotud punktis 12 kavandatud muudatusega, millega tunnistatakse kehtetuks §-s 7 sätestatud valdkonna arengukava koostamise sätteid.

Punktiga 10 lisatakse § 6 lõikesse 1 punkt 8, täiendades metsanduses riigi ülesannete loetelu, kuna kliimamuutuste leevendamisel kasvab nii metsanduse tähtsus kui ka vajadus tagada metsade kohanemine muutustega.

Punktiga 11 tehakse tehniline muudatus. Kehtiva metsaseaduse kohaselt võib Kliimaminister volitada metsaseaduses sätestatud erametsanduse toetuste haldamise ülesande erametsanduse arendamiseks ja toetamiseks moodustatud sihtasutusele. Varem mõeldi selle sihtasutuse all Erametsakeskust, kuid nüüdseks on see liidetud Keskkonnainvesteeringute Keskusega (edaspidi KIK). Kuna KIK-il on ka muid ülesandeid lisaks erametsanduse arendamise ja toetamise, siis on sõnastust korrigeeritud ning sõna „moodustatud“ on asendatud lauseosaga „erametsanduse arendamise ja toetamisega tegeleva sihtasutusega“.

³ [Metsakasvatuse töörühm | Metsanduse ja inseneria instituut.](#)

Punktiga 12 tunnistatakse kehtetuks metsaseaduse § 7, milles on sätestatud kohustus koostada metsanduse arengukava kümneks aastaks. Arvestades metsanduse pikka vaadet, on kümneaastane arengukava valdkonnale liialt lühike perspektiiv, mistõttu on mõistlik loobuda sellisest kohustusest. Samuti on metsanduse arengukava koostamise kohustuse puhul tegemist erandiga riiklike strateegiliste dokumentide koostamise põhimõtetest ning selleks, et ühtlustada riigi planeerimisprotsessi, on mõistlik loobuda vaid ühele valdkonnale keskenduva arengukava koostamisest. Selleks, et riiklikul tasandil otsustada kestliku metsamajanduse põhimõtted ja valdkonna pikk vaade, uuendatakse 11.06.1997 aastal Riigikogus vastu võetud Eesti metsapoliitika põhimõtteid, sealhulgas saab kaaluda sihi seadmist majandusmetsade tagavara säilitamisele tulevikus.

Punktiga 13 täiendatakse § 9 lõikes 1 metsaregistris peetavate alade nimekirja. Edaspidi kantakse metsaregistrisse lisaks metsa kohta käivatele andmetele ka istandike asukohta, puuliigi ning pindala info. Muudatus jõustub 1.07.2027.

Punktiga 14 täiendatakse §-s 9 sätestatud andmekogu regulatsiooni. Paragrahvi 9 täiendatakse lõigetega 1² ja 1⁴, tuues välja andmekogu pidamise täpse eesmärgi, milliste ülesannete täitmiseks registrit peetakse. Samuti tuuakse välja, milliseid isikuandmeid andmekogus töödeldakse ning ka andmekogu andmete säilitamise tähtaeg. Tegemist on tehnilise muudatusega.

Lõikes 1⁴ sätestaks, et metsaregistrisse metsaressursi kohta kogutud teavet säilitatakse tähtajatult. Kõigi keskkonnaandmekogude puhul on ette nähtud et keskkonnateavet säilitatakse tähtajatult. Ka metsaressursi andmed on keskkonnaandmed ehk isikule kuuluva metsa andmed on samaaegselt ka keskkonnaandmed. Isikuandmega on seos eelkõige aktuaalsetel metsaandmetel ja raieandmetel, millel aga pole kümne aasta möödumisel enam erilist mõju isikule. Keskkonnaandmete säilitamine on vajalik keskkonnaseisundi pikaajaliste hinnangute koostamiseks. Isikuandmete piiratud töötlemine on seda arvestades proportsionaalne ja minimaalne. Lisaks ei ole need avalikud, samuti ei säilitata neid koos isiku üldandmetega.

Punktiga 15 muudetakse § 9 lõike 2 sõnastust, kuna volitusnorm peab ütlema, milliseid küsimusi reguleeritakse määruse tasandil: valdkonna eest vastutav minister kehtestab määrusega vastutava töötleja ja volitatud töötleja ülesanded, täpsema andmekoosseisu ja kasutusse andmise korra, andmeandjad ja nendelt saadavad andmed, andmete säilitamise täpsemad tähtajad ning muud korralduslikud küsimused.

Punktiga 16 täpsustatakse § 9 lõike 4 sissejuhatavat lauseosa, jättes välja tekstiosa, et metsaregistrisse kantud andmed on avalikud välja arvatud andmed, millele kohaldatakse avaliku teabe seadusest tulenevalt juurdepääsupiirangut. Tegemist on tehnilise muudatusega kuivõrd kohaldub avaliku teabe seadus (edaspidi *AvTS*), mille kohaselt on kogu teave avalik, v.a juhul, kui sellele ei ole sätestatud juurdepääsupiirangut. Juurdepääsupiirangu alused on sätestatud *AvTSi* §-s 35. MSi jääb kehtima säte, mille kohaselt andmed füüsilisest isikust metsaomanik saab vajadusel metsaregistris avalikustada inventeerimisandmetest kasvava metsa tagavara, kaalutud keskmine raievanuse, juurdekasvu, rinnaspindalaa, täiuse, hektaritagavara, puude arv (välja arvatud järelkasvupuude arv), diameeteri, surnud puidu tagavara, metsakasvatusevõtete soovitusel ning raietööde mahu. Tegemist on täiendava võimalusega metsaregistris oma andmeid soovi korral avalikustada, kui on soov nt metsaga tehinguid teha.

Punktiga 17 täiendatakse § 10 lõikega 9⁴, andes KIKile õiguse nõuda toetuse saajalt viivist, kui toetuse saaja ei ole tagastanud toetussummat tähtajaks. Viivise kehtestamise eesmärk on ühtlustada riigis toetuse andmise sätteid ning tagada raha otstarbekas kasutamine.

Riigikohus on kohtuasjas 5-23-2 leidnud (vt p 64), et toetuse tagasinõue on eripärane avalik-õiguslik kohustus, millele laienevad seda eripära arvestavad nõuded. Tegemist on alusetult saadud soodustuse tagastamisega. Kuivõrd toetuste andmise ja kasutamise üksikasjad on suures ulatuses määratud kindlaks seadusandja volitusnormide alusel antud määrustega, on asjakohane, et ka toetuste tagasinõudmise üksikasjad reguleeritakse määruse tasandil. Samas tuleb nii viivise kui ka intressi maksmise kohustust pidada avalik-õiguslikuks rahaliseks kohustuseks, mida saab põhiseaduse § 113 alusel kehtestada vaid seadusega.

Punktiga 18 täiendatakse metsaseaduse 2. peatükki §-ga 10¹, millega reguleeritakse metsandusalase õppetöö ning teadus- ja arendustegevuse tegemist juhul, kui on põhjendatud vajadus kalduda kõrvale metsaseaduses sätestatust. Teadus- ja arendustegevust saab teha teadus- ja arendusasutus teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seaduse (edaspidi *TAIKS*) tähenduses. Õppetöö korral peetakse silmas kutseõpet korraldavat asutus kutseõppeasutuse seaduse tähenduses ja ülikooli TAIKSi mõistes. Kui katsetada on vaja mitmesuguseid metsamajanduslikke või muid võtteid, mis erinevad metsaseaduses metsa majandamise kohta sätestatud tingimustest, tuleb uuritava ala kohta esitada Keskkonnaametile taotlus erandi rakendamiseks. Taotlus sisaldab töö eesmärgi kirjeldust, erandite rakendamise põhjendust, planeeritavate tegevuste kirjeldust ja metoodikat, tegevuste algusaega ja orienteeruvat lõpptähtaega, samuti uuritavate alade asukohta või õppetöö kohta. Muid erandeid metsa majandamiseks õppe- ning teadus- ja arendustegevuse eesmärgil on võimalik seada ka metsa majandamise eeskirjaga. Samuti on eeskirjas võimalik täpsustada erandite taotlemise korda. Muudatus annab võimaluse ka erasektoril valdkonna arendamise eesmärgil lihtsamalt investeringuid teha, mis on üks riigi eesmärke „Eesti 2035“⁴ kohaselt.

Põhjendatud juhul on Keskkonnaametil õigus taotluses kirjeldatud tegevusteks loa andmisest keelduda. Keeldumise aluseks võib olla eelkõige olukord, kus taotlusest ei selgu töö tegemise eesmärk, erandite rakendamise vajalikkus, meetodid ei ole piisavalt põhjendatud või on põhjendatud kahtlus, et taotluses kirjeldatud tegevused võivad ohustada oluliselt looduskeskkonda. Lisaks võib keeldumise aluseks olla puudulik dokumentatsioon, esitatud andmete ebakõla või risk, et kavandatud tegevused ei vasta keskkonnanahoiu põhimõtetele.

Punktiga 19 muudetakse § 11 lõikes 4¹ metsakorralduse põhimõtet. Edaspidi on võimalik esitada metsa inventeerimisandmeid ka eraldise kaupa, mitte kogu katastri või majandamisüksuse kaupa.

Eraldis on üksus, mida majandatakse ühtse tervikuna. Seni on eraldisepõhist metsakorraldust kasutanud mõned riigimetsa majandajad. Õigusselguse huvides peab see võimalus laienema ka erasektorile. Loobudes metsa inventeerimisest katastri- või majandamisüksuse kaupa, on metsaomanikel võimalik järjepidevalt oma metsa andmeid uuendada ning vähendada samas metsakorraldusega seotud kulutusi. Keskkonnaametil võib eraldisepõhisele inventeerimisele üleminek koormust vähendada, eriti metsauuendusekspertiiside välitööde arvelt. Järelevalvet on samuti võimalik efektiivsemaks muuta, sest info raiutud metsaeraldiste kohta jõuab metsaregistrisse kiiremini kui uued inventeerimisandmed praeguse korra järgi.

Ligikaudu 23% erametsade inventeerimisandmetest on vanemad kui kümme aastat ning inventeerimisandmeteta katastriüksusi on ligikaudu 11%. Selle on tinginud asjaolu, et metsakorraldus on kohustuslik eeldus ja teatud tingimustel (MS § 11 lg 4²) ainult metsade majandamiseks, mistõttu ei saa nõuda metsaomanikelt, et nad oma katastriüksustele inventeerimise telliksid. Kehtiva korra kohaselt ei uuendata erametsa andmeid metsaregistris pärast raieid või muid tehtud töid (nt istutamine, valgustusraie), mistõttu on metsaregistri

⁴ https://valitsus.ee/sites/default/files/documents/2021-06/Eesti%202035_PUHTAND%20%C3%9CLDOSA_210512_1.pdf.

andmestik küllaltki staatiline. Et metsaregistri andmed oleksid ajakohasemad, luuakse võimalus esitada uued inventeerimisandmed eraldise põhjal.

Seega saab omanik ise otsustada millisel kujul – kas kinnistu- või eraldisepõhiselt inventeerimine on talle sobilik. Väikemetsaomanikul on kindlasti mõistlik jätkuvalt lasta inventeerida kogu metsakinnistu ning tellida metsamajandamiskava, et saada ülevaade oma metsade seisukorrast, ning spetsialisti soovitusi, mida võib ja peaks oma metsas ning mis järjekorras tegema.

Metsa inventeerimisandmeid metsaregistrisse võivad kanda tegevusluba ja metsakorraldaja tunnistust omavad isikud. Kui toimub kinnistupõhine metsade inventeerimine, siis metsaomanikul tuleb kutsuda metsakorraldaja oma metsa inventeerima üks kord kümne aasta jooksul. Seda siis juhul, kui metsaomanik soovib metsa majandada. Kui on soov metsa inventeerida eraldise põhiselt, siis tuleb pärast nt igat raiet kutsuda metsaeraldist inventeerima metsakorraldaja ning talle selle eest maksta.

Ülevaate metsaressursist tervikuna annab üleriigiline statistiline metsainventuur. Samas sättes on sätestatud inventeerimisandmete kehtivus, et see oleks kooskõlas tegelikkusega. Tegemist on tehnilise muudatusega, mis on seotud erinevate planeeringutega (taristu, riigikaitse jms), mille käigus muudetakse maa (metsamaa) sihtotstarvet ja mitte alati kogu metsaeraldise ulatuses. Seetõttu on tarvis lubada äralõigete puhul kanda registrisse inventeerimisandmeid, mis on vanemad kui üks aasta, kui muudetakse ainult kaardiandmeid. Samas on see seotud ka eraldisepõhisele metsakorraldusele üleminekuga, sest raiepiirid võivad erineda esialgu määratud eraldise piiridest (nt ei raiuta kogu eraldist).

Oluline on aga otsustada ruumiandmete muutmisel pindala muutuse maksimaalne piir, sest metsas ei ole ühegi eraldise kogu pind ühesugune ning äralõige võib moonutada alles jääva eraldise kirjeldust. Eraldise pindala muutmisel on määraks valitud 20% seetõttu, et üldjuhul on metsa korraldamise juhendi järgi lubatud veapiirid 10% ning kontrollsüsteemi arendada on lihtsam, kui arvutada eraldise piiripunktide asukoha erinevust.

Uus lähenemine hoiab kokku riigi kulusid, kuna ei ole vaja muuta andmeid metsa olemi kohta, vaid ainult eraldise pindala/kuju ja seetõttu ei tule Keskkonnaagentuuril teha välitöid, et kontrollida eraldise kirjelduse vastavust looduses. Seepärast on tarvis täpsustada ka inventeerimisandmete kehtivuse algusaega, et ei saaks samu, esialgsete välitöödega kogutud andmeid lõputult esitada.

Praegu kehtivad inventeerimisandmed kümme aastat alates registrisse kandmisest, kuid planeeritava muudatuse järgi hakkab kümneaastane ajaarvestus inventeerimisandmete välitööde tegemise kuupäevast. Ehk olukorras, kus uuesti inventeeritud eraldis muudab kõrval olevate eraldise piire (pindala on muutunud kuni 20%), ei ole vaja kõrval olevat eraldist uuesti inventeerida. Neile jäävad kehtima välitööde andmed, mis on kogutud viimase inventeerimisega.

Punktiga 20 täiendatakse sätet (§ 11 lõige 4¹) kaugseire võimalusega. Kaugseiret saab täna võimaliku abivahendina kasutada, kuid mitte eraldiseisva takseerimismeetodina. See on tingitud sellest, et käesoleval hetkel ei ole kaugseire meetodikat, mis annaks sama kvaliteetsed andmed nagu takseerimine.

Kontrollimisel hinnatakse esitatud andmete õigsust, mitte seda, milliste vahenditega tulemus on saadud. Kui andmete kontrollimisel selgub, et lubatud veapiire ei ole ületatud, siis ei ole vahet, kuidas tulemus on saadud.

Kehtiv metsaseadus nimetab kaks võimalikku meetodikat metsa inventeerimiseks – ülepinnaline takseerimine ja statistiline valikmeetod. Mõlemad meetodikad on kirjeldatud

õigusaktides. Lisades täienduse kaugseire kohta metsaseaduse § 11 lõikesse 4¹, tähendab see seda, et tekib kolmas eraldi inventeerimise meetod, mida on vaja kirjeldada ka metsa korraldamise juhendis. Seda põhjusel, et volitusnorm näeb ette, et metsa korraldamise juhendis sätestatakse muu hulgas ka metsa inventeerimise metoodika. Kuna praegu ei ole kaugseire metoodika, sisu ja kirjeldus teada, samuti see, mis ajal seda on võimalik sätestada, siis on mõistlik sätestada seaduses sätte jõustumise aeg aastaks 2028. See annab võimaluse selle aja jooksul välja töötada vajalik metoodika ning see kirjeldada metsa korraldamise juhendis.

Kaugseire on teadus, mille eesmärk on koguda teavet Maa pinnal toimuvate nähtuste kohta ilma nendega vahetus kontaktis olemata. Selleks mõõdetakse ja salvestatakse Maa pinnalt peegelduvat või kiirguvat energiat ning saadud andmeid töödeldakse, analüüsitakse ja rakendatakse. Tuleb rõhutada, et ei eksisteeri ühtset ja universaalset „kaugseire metoodikat“. Kaugseirepõhised metoodikad töötatakse välja eraldi iga konkreetse tunnuse ja kaardikihi jaoks (nt puistu kõrgus, tagavara, katvus, metsamaa pindala, lageraie tuvastus, puuliigid).

Metoodika välja töötamisega on juba alustatud ning selles osalevad RMK, Eesti Maaülikooli ja Keskkonnaagentuuri eksperdid. Tauri Arumäe, Eesti Maaülikooli kaugseire kaasprofessor on oma doktoritöös „*Estimating forest variables using airborne lidar measurements in hemi-boreal forests*“ (2020) avaldatud metsade kõrguse, tagavara ja katvuse määramise metoodikad, mida kasutatakse alusena ka Keskkonnaagentuuris koostatud kaartides. Puuliikide määramise võimalikkust multispektraalsete satelliitandmete, mullakaardi ja masinõppemeetodite (Random Forest) abil on näiteks käsitletud töös „*Construction of tree species composition map of Estonia using multispectral satellite images, soil map and a random forest algorithm*“ (Lang jt). Lisaks kõrgusmudelitele on välja töötatud ja rakendatud mitmeid muid metoodikaid muude metsatähtsustunnuste leidmiseks kaugseiremeetodite abil, aga kõik ei ole avalikud kaardikihid erinevatel põhjustel.

Suur osa metoodikatest on olemas teadustööde näol, vaja on neid kirjeldada seadusandlusesse sobival kujul. Loomulikult tuleb iga metoodika puhul kirjeldada nii selle sisu kui ka planeeritav kasutus. Just seetõttu ongi seaduse sätete jõustumine kavandatud tulevikuaastasse – et oleks piisav aeg metoodikate lõpuleviimiseks, infosüsteemide arendamiseks ning nende praktilise rakendamise läbimõtlemiseks ja testimiseks.

Punktidega 21 ja 22 täpsustatakse metsakorraldaja tunnistuse kehtetuks tunnistamise sätteid. Kuna metsaseaduse muudatustega antakse võimalus inventeerida metsa eraldise kaupa, mitte ilmtingimata katastriüksuse kaupa, siis muutuks praeguse sõnastuse järgi nii metsakorraldajate kui ka metsakorraldusettevõtete rikkumiste üle arvestuse pidamine ülimalt keeruliseks. Kehtiva seaduse kohaselt on lubatud metsakorraldajal eksida alla 20% juhtudest.

Edaspidi oleks eksimuse piir rikkumine vähemalt kümnel metsaregistrisse kandmiseks esitatud metsaeraldisel, mis ületab metsa korraldamise juhendiga metsakorraldustööde täpsuse kohta seatud veapiire enam kui kaks korda. Arvesse lähevad rikkumised, mis puudutavad puistu koosseisu, esimese rinde rinnaspindala ja enamuspuuliigi vanust, kõrgust ning rinnasdiameetrit. Tegemist on takseertunnustega, mille suured vead võivad põhjustada olulise majandusliku- või keskkonnakahju. Seetõttu on edaspidi vaja panna rohkem rõhku metsakorraldustööde kvaliteedile.

Punktiga 23 täiendatakse seadust §-ga 23². Eelnõukohase seadusega antakse kohaliku omavalitse üksusele (edaspidi KOV) alus ja võimalus omandada väljaspool riiklikult või kohaliku omavalitsuse kaitstavat loodusobjekti metsaga kinnisasi, kui KOV seab planeeringuga täieliku uuendusraie keelu. MSi kohaselt kuuluvad uuendusraie hulka lage- ja turberaie.

Üldjuhul saab KOV kinnisasja omandada kinnisasja avalikes huvides omandamise seaduse (edaspidi ka KAHOS) alusel, kuid KAHOS ei sätesta väljaspool riiklikult või kohaliku omavalitsuse kaitstavat loodusobjekti metsaga kinnisasja omandamise õigust, kui sellele on seatud täielik uuendusraie keeld. KOVile ei ole kehtestatud ühtseid kriteeriumeid, mis võimaldaksid hinnata, kas on täidetud KAHOSE § 4 lõikes 3 sätestatud eeldused, mis tingivad kinnisasja omandamise. KAHOSE § 4 lõikes 1 on nimetatud eesmärgid, mis juhul on kinnisasja omandamine lubatud. Loetelu on jäetud lahtiseks ning punkti 21 kohaselt on lubatud kinnisasja omandada ka muul seaduses sätestatud juhul. Muudatusega luuakse alus kinnisasja omandamiseks juhaks, kui KOV seab planeeringuga väljaspool riiklikult või kohaliku omavalitsuse kaitstavat loodusobjekti metsaga kinnisasjale täieliku uuendusraie keelu.

Tagamaks KOV-i enesekorraldusõiguse põhiolemuse säilimist, peavad selle piirangud olema proportsionaalsed ehk siis piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad (RK 3-4-1-4-07 p 19, 3-4-1-23-15 p 72).

KOV peab ka täna kitsenduste seadmisel hindama kitsenduste alale jäävate kinnistute omanike õiguste riivet (nt PlaNS § 75 lg 1 p 10, 21), kuid KOV-il puudub otsene alus kitsendustega hõlmatud alale jääva kinnistu omandamiseks või võimalus muul viisil leevendada omandiõigusele seatud ulatuslike piirangute mõju.

Seaduse reservatsioonist (*KOV tegutseb seaduste alusel*) tuleneb, et riigivõimul on võimalik seadusega sekkuda KOV-i enesekorraldusõiguse kasutamisse ja KOV-i elemente konkretiseerida. Kuna § 154 lõige 1 näeb KOV-i pädevuse piiranguna ette lihtsa seadusereservatsiooni, võib riik KOV-i kohaliku elu küsimuste otsustamise ja korraldamise õigust piirata iga vabalt seatud eesmärgi saavutamiseks, mis ei ole PS-iga vastuolus.

Regulatsiooni eesmärk on tasakaalustava mehhanismi loomine sellise olukorra tarvis, kus kohalik omavalitsus seab ebaproportsionaalseid kitsendusi, mis piiravad maaomanikku õigust oma omandit vabalt kasutada/käsitada.

Riigikohus on öelnud, et rohevõrgustiku kaitse tingimused ei nõua täielikku raiekeeldu (RK 3-21-979/44 p 49). Samuti on kohus öelnud, et metsa paiknemine rohevõrgustiku tuumalal iseenesest metsa raiumist, sh lageraiet ei välista (p 11). Rohevõrgustiku toimivust tagavad piirangud peavad olema proportsionaalsed, st sobivad ja vajalikud piirangu eesmärgi saavutamiseks, ning mõõdukad, pidades silmas piiranguga kaitstava huvi ning piiratava huvi kaalu.

Seega aitab loodav meede kaasa ühest küljest sellele, et planeeringutega ei seataks mõtlematult ulatuslikke kitsendusi omandi kasutamisele. Täielik uuendusraie keeld väljaspool riiklikult või kohaliku omavalitsuse kaitstavat loodusobjekti on kahtlemata kitsendus, millega on ulatuslikult piiratud omaniku õigust omandit kasutada. Samuti ei pruugi alati uuendusraiet tegemata olla võimalik ka kestlik metsa majandamine (metsa uuenemine muud raiet kasutades on kas võimatu või väga raskendatud). Seega kui kohalik omavalitsus otsustab kõigest hoolimata seada eespool nimetatud kitsenduse, tekib KOV-il ka kohustus see omandada, kui maaomanik sellega nõustub.

Lõike 2 kohaselt ei rakendu omandamiskohustus siis, kui kinnisasi on omandanud planeeringu koostamise ajal või pärast planeeringu kehtestamist, välja arvatud juhul, kui metsaga kinnisasja suhtes kohaldatavad kitsendused muudetakse rangemaks.

Kui kinnisasi ei asu kogu ulatuses kitsendustega hõlmatud alal, ei ole välistatud, et omanik jagab kinnisasja ja KOV omandab üksnes selle osa, mis on hõlmatud kitsendustega.

Lõiked 5 ja 6 reguleerivad metsaga kinnisasja väärtuse leidmist. Metsaga kinnisasja väärtuse määramisel lähtutakse maa hindamise seaduse § 8 lõike 2 alusel kehtestatud erakorralise hindamise korrast.

Metsaga kinnisasja väärtus määratakse maatüki ja sellel kasvava metsa väärtuste summana ning selleks kasutatakse kinnisasja erakorralise hindamise korra 5. peatükki.

Kui kinnisasja väärtuse määramisel ei oma kasvava metsa väärtus olulist tähtsust ja piirkonna turusituatsioonist lähtuvalt ei kajasta maa maksustamishind selle piirkonna turuhinda, võib kohaliku omavalitsuse esindaja metsaga kinnisasja väärtuse määramiseks tellida erakorralise hindamise. Sellise juhul kasutatakse kinnisasja erakorralise hindamise 2. peatükki ehk hariliku väärtuse hindamist.

Seadusesse on lisatud ka võimalus, et KOV võib vajaduse korral täpsustada omandamise ning lõikes 4 nimetatud ettepanekute menetluskorda.

Lõike 8 kohaselt otsustatakse kinnisasja KOV-ile omandamine võõrandamiseks tehtud avalduste laekumise järjekorras, kui ei esine mõjuvaid põhjusi menetluse pikendamiseks ja mistõttu on mõistlik liikuda järjekorraga edasi. Mõjuva põhjuse esinemise korral lahendatakse avaldus pärast mõjuva põhjuse äralangemist. Mõjuvateks põhjusteks võib olla pooleliolev hinnavaidlus või kohtuvaidlus, kui kinnistu jagamine on pooleli, või ka olukord, kui mingil põhjusel on peatunud või venima jäänud KOV-i ja kodaniku vaheline suhtlus (kodanik ei vasta KOV-i pakkumistele/pöördumistele).

Punktiga 24 täiendatakse § 25 lõiget 2 punktidega 4 ja 5.

Punktis 4 sätestatakse, et metsa uuendamise võtete rakendamine ei ole kohustuslik, kui mets asub riiklikult kaitstaval arheoloogiamälestisel, ajaloolises looduslikus pühapaigas või nende kaitsevööndis, samuti arheoloogiliseks leiukohaks määratud alal. Muudatus on vajalik seetõttu, et hetkel on kahe seaduse vahel vastuolu: metsaseaduse järgi on omanik kohustatud metsa uuendama, kuid juhul, kui selles metsas asub näiteks arheoloogiamälestis, siis muinsuskaitse seaduse § 33 lõige 1 keelab teha mälestisel tegevusi, mis võivad kultuurimälestist ohustada, hävitada või rikkuda. Sellisel alal ei saa kohustada omanikku kõiki metsauuendamise võtteid rakendama, kuna sisuliselt kohustatakse omanikku mälestist rikkuma.

Punkti 5 kohaselt ei ole kohustuslik rakendada metsauuendamise võtteid Eesti looduse infosüsteemi kantud poollooduslikel koosluste esinemisaladel. Kui metsamaal taastatakse poollooduslik kooslus, näiteks puisniit, siis metsa uuendamise kohustuse nõue läheb vastuollu poollooduslikele kooslustele omase struktuuri ja toimimise nõuetega.

Punktidega 25–27 muudetakse § 25 lõikeid 4 ja 8. Lõiked 5–7 tunnistatakse kehtetuks halduskoormuse vähendamise eesmärgil.

Metsaseaduse sätete eesmärk on üldistatult tagada hukkunud ning raiutud metsaosade uuenemine uue metsapõlvkonnaga. Praegu kohustab seadus ka metsa uuendamise võtete rakendamise ning ka metsa uuenemise tähtaegselt tegemata jätmisel tähtaega pikendama. Muudatusega kaotatakse see kohustus ära.

Metsaseaduse § 24 lõike 3 kohaselt on metsaomanik endiselt kohustatud rakendama seaduses nimetatud metsa uuendamise võtteid ulatuses, mis hiljemalt viis aastat ning loo, siirdesoo, madal soo, raba, osja, tarna ja lodu metsakasvukohatüüpides kümme aastat pärast raiet või metsa hukkumist tagab uuenenud metsa.

Samuti on seaduses olemas metsaomanikule ettekirjutuse tegemise võimalus, kui ala pole uuenenud.

Punktiga 28 jäetakse § 28 lõike 4 punktis 4 alles vaid sõna „trassiraie“ ning trassiraiele seatud tingimused sätestatakse §-s 31¹ (vt p 33).

Punktiga 29 lisatakse § 28 lõike 4 punktis 6 sätestatud dokumentide loetellu elupaiga tegevuskava, mille alusel on lubatud teha kujundusraiet.

Dokumentide loetelu laiendatakse, et vältida juba ühes dokumendis määratud elupaiga ulatuse ja taastamise ning majandamistingimuste korduvat määramist teises dokumendis. Näiteks, kui elupaiga tegevuskava kaudu on määratud kaitstaval loodusobjektil elupaiga ulatus ning tingimused, siis edaspidi ei ole vaja sellele alale teha kaitstava ala kaitsekorralduskava. Kehtiva sätte alusel on vaja igale hoiualale koostada alapõhine kaitsekorralduskava, kuigi sisuline vajadus võiks olla kaetud ka elupaigapõhise tegevuskavaga. Samuti lisatakse võimalus eemaldada kujundusraiega väljaspool kaitstavaid loodusobjekte Eesti looduse infosüsteemi kantud poollooduslikelt kooslustelt puittaimed elupaiga tegevuskava järgi. Eesmärk on anda maaomanikele võimalus taastada infosüsteemis märgitud poollooduslikke kooslusi ka väljaspool kaitstavaid alasid.

Muudatus on kooskõlas ELi raadamismäärusega (Euroopa Komisjoni juhend määruse rakendamiseks⁵). Poollooduslike koosluste taastamine ei kuulu ELi raadamismääruse järgi raadamise alla. Poollooduslikud kooslused kuuluvad loodusdirektiivi I lisa elupaikade hulka ning nende taastamise ja kaitse kohustus tuleneb rahvusvahelistest looduse ja bioloogilise mitmekesisuse kaitset ja taastamist käsitlevatest konventsioonidest.

Punktiga 30 täiendatakse § 28 lõiget 10. Lõige 10 sätestab, et raie tegemisel harvesteriga peab selle operaatoril olema kutseseaduses ja selle alusel sätestatud korras antud 4. taseme harvesteri-operaatori kutse. Kuna õppetöö käigus on õpilastel (kellel viidatud kutset veel ei ole) vaja õppida harvesteriga töötama, sealhulgas teha metsaseaduse mõttes raiet, on vaja teha ajakohane muudatus ka seaduses.

Punktiga 31 jäetakse § 29 lõikest 1 välja tekstiosa, mis puudutab lageraie tegemise aega, sest metsateatise kehtivus on seaduse jõustumisel 24 kuud metsaregistris registreerimisest alates, mis annab rohkem aega (varem 12 kuud) raie tegemiseks. Ka teiste raiete puhul ei ole eraldi välja toodud perioodi, mis aja jooksul tuleb raied teha, mistõttu ei ole mõistlik seda rakendada ka lageraiete korral.

Punktidega 32 ja 33 vähendatakse mitme eraldise piires paikneva lageraielangi maksimumpindala seitsmelt hektarilt viiele. Seni kehtinud langi piirang lubab teatud kasvukohatüübist sõltuvate eranditega teha mitme eraldise piires asuvat lageraiet kuni seitsmel hektaril. Muudatusega vähendatakse maksimaalset lageraielangi pindala viiele hektarile. Väiksemad raielangid aitavad kaasa metsa uuenemisele ning toetavad metsa mitmekesisust.

Olulisimad riskitegurid lageraielankide suurenemisel ja koondumisel on tormirisk, uuenemiserisk ja ajutine soostumine liigniiskete muldade puhul. Raiestiku suur pindala ja laius (> 200 m) võimendavad ebasobivaid mikrokliima tingimusi, mis kahjustavad noori puittaimi või takistavad puutaimede teket ja pikendavad ka uuenemisprotsessi. Eriti võimendub see liigniisketes kasvukohtades ning ka väga kuivades kasvukohtades, kus näiteks viimaste aastate põuad on kohati kahjustanud metsauuendust. Eesti hemiboreaalsetes metsades on enamlevinud looduslikeks häiringuteks väikesepinnalised häilud, mida väiksemad lageraielangid võimaldavad metsamajandamisel rohkem jäljendada. Teemale on viidatud ka veel vastu võtmata metsanduse arengukavas, milles on ühe tegevussuunana välja toodud, et metsaraiete ruumilisel planeerimisel välditakse suurte lagedate alade koondumist, et tagada metsaosade suurem sidusus ja metsaliikidele sobivam maastik.

⁵ [EUR-Lex - 52024XC06789 - EN - EUR-Lex.](#)

Muudatusel ei ole tagasiulatuvat mõju. See tähendab, et kui seaduse jõustumise ajal on kehtiv metsateatis, mis lubab raiuda mitme eraldisega langil seitse hektarit, siis säilib see õigus kuni loa realiseerimiseni. Muudatus laieneb neile teatistele, mis esitatakse pärast kavandatud muudatuse jõustumist.

Punktiga 34 täiendatakse seadust §-ga 31¹, kus avatakse täpsemalt trassiraie mõiste. Muu hulgas täpsustatakse, millistel juhtudel on trassiraie tegemiseks tarvis lisadokumente. Kehtiva seaduse kohaselt kuulub trassiraie hulka kuni nelja meetri laiuselt kvartali- või piirisihi sisseraie või olemasoleva sihi või teeserva, kraavikalda ja kraaviserva puhastamine puudest, mille keskmine rinnasdiameeter ületab kaheksat sentimeetrit. Muudatusega lisatakse trassiraie hulka ka varem sisseraiutud trassi puhastamine puudest või puittaimestikust, sest trassiraie on mingi kindla maa-ala hooldamine, mitte metsakasvatustlik võtte ega ka raadamine.

Kui ala laius ületab nelja meetrit, siis on vaja nii trassi kui ka varem raadatud ala hooldamiseks esitada Keskkonnaametile õigusaktidest tulenev kehtiv projekt, hoolduskava või muu dokument. Nii on ka võimalik turustada hooldatud aladelt saadavat puitu hõlpsamalt, sest tegemist ei ole raadamisega metsaseaduse tähenduses. Varem tehti neid hooldamistöid raadamise kaudu. See tähendas, et sellise ala raadamise alus (projekt) või selle ala hooldamise kohutus tulenes õigusaktist. Nüüd on toodud need alused trassiraie hulka.

Punktiga 35 muudetakse § 32 lõikes 1 raadamise mõistet selliselt, et oleks üheselt aru saada, et raadamine on maa kasutusotstarbe muutmine, millele võib eelneda ka mõni muu tegevus kui raie. Seetõttu on raadamine iga tegevus (nt kändude juurimine, maa puittaimestikust puhastamine), mis on tehtud eesmärgiga muuta maa kasutusotstarvet ja mille tulemusena ei saa kasutada maad metsana või metsa kasvatamiseks. Raadamise mõiste täpsustamise eesmärk on muu hulgas vältida olukorda, kus lageraiele justkui ei järgne raadamist (ehk et tasu ei pea maksma), kuna puid seal ei kasva ja pole mida raadata kehtiva MSi tähenduses. Raadamisel on pikaajaline ja oluline mõju metsandusele, elurikkusele ning süsiniku sidumisele ning kasvuhooonegaaside arvestusele.

Punkti 36 muudatus on seotud punkti 32 muudatusega, mille kohaselt juba sisseraiutud trasside hooldamist ei käsitata raamisena, vaid käsitatakse trassiraiana.

Punkti 37 muudatusega korrigeeritakse § 32 lõike 2 punkti 4 sõnastust. Kuna lõikesse 2 jääb alles üks punkt, seega sõna „muu“ ei ole enam vajalik.

Punktidega 38 ja 39 täpsustatakse § 36 sätteid, mis käsitlevad Kaitseministeeriumile kuuluvat metsamaad, et kiirendada riigimetsas väljaõppe korraldamist.

MSi § 36 lõike 1 punkti 1 kohaselt kasutatakse metsa riigikaitseks kaitseväge ja Kaitseliidu harjutusväljadel kehtiva planeeringu järgi. Punktiga 37 tehtav muudatus on tingitud relvaseaduse § 85 lõikes 3¹ sätestatust, mille kohaselt on võimalik asutada harjutusväli planeerimismenetlust läbimata. Sellistel juhtudel on edaspidi muudatuse kohaselt õigus väljaõpetamiseks kasutada riigimetsa Vabariigi Valitsus loal.

Punktiga 38 sätestatakse, et Kaitseväge saaks oma ülesannete täitmiseks (alalise väljaõppe korraldamiseks) väljaspool harjutusvälja Kaitseministeeriumi valitsemisele kuuluvat riigimetsa kasutada, kui selleks tekib vajadus ja kui sellega ei tekitata metsakahjustusi. Muudatused on väikese mõjuga, lihtsustavad ning kiirendavad Kaitseväge ja Kaitseliidu tegevust. Tegemist on maadega, mis kuuluvad Kaitseministeeriumile ning tavaliselt on planeeringud juba kehtestatud.

Punktiga 40 jäetakse § 37 lõike 6 punktist 3 välja sõna „kinnistu“, sest katastriüksuse number on piisav kinnistu, sealhulgas selle numbri tuvastamiseks. Mõju on väike, sest muudatus toob kaasa marginaalse arenduskulu IT-süsteemides.

Punktidega 41 tunnistatakse kehtetuks § 38. Seetõttu täiendatakse tulumaksuseadust §-ga 56⁶. Seotud § 3 muudatusega.

Punktiga 42 täiendatakse § 41 lõiget 1 punktiga 3. Metsateatis on vaja esitada ka raadamise mõistes nimetatud „muu tegevuse“ kohta, mida tehakse, et võimaldada maa kasutamist muul otstarbel kui metsa majandamiseks (vt p 34).

Raadamisel on pikaajaline ja oluline mõju metsandusele, elurikkusele ning süsiniku sidumisele ja kasvuhoonegaaside arvestusele. Aastaks 2030 on Eestile seatud kasvuhoonegaaside eesmärk maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse ehk LULUCFi sektoris, mille järgi peab Eesti baastasemega (aastate 2016–2018 keskmine) võrreldes suurendama kasvuhoonegaaside sidumist või vähendama heitkoguseid 434 kilotonni CO₂ ekvivalendi võrra. Kui eesmärki ei suudeta täita, on vaja soetada heitkoguste ühikuid, lisaks tuleb edasisi eesmärke silmas pidades kompenseerida raadatud maa edasist võimetust süsinikku siduda ja elupaika pakkuda.

Lähtudes 2024. a inventuuri märtsi esildisest ja selle inventuuri põhjal koostatud kasvuhoonegaaside prognoosidest (aastad 2023–2025), ei täida Eesti perioodi 2021–2025 kohustusi. Eesmärkide saavutamiseks tuleb riigil rakendada lisameetmeid, mis suurendavad süsinikuvaru, parandavad süsiniku sidumist ja vähendavad süsinikuheidet ning mida on võimalik kajastada KHG inventuuris.

Muu tegevuse kohta metsateatist esitades rakendub ka raadamisõiguse tasu. Tasu on kehtestatud, et kompenseerida raadamisest tingitud süsinikuvaru ja süsiniku sidumise võime kahanemine maakasutussektoris ning toetada neid tegevusi, mis aitavad riigil säilitada talletatud süsinikuvaru ja suurendada süsinikusidumist, et LULUCFi sektor täidaks seatud eesmärke.

Punktiga 43 jäetakse § 41 lõikest 4 välja võimalus esitada metsateatis digitaalselt allkirjastatuna e-kirjaga. Kogu menetlusprotsess teatise saabumisest kuni väljasaatamiseni on ajakulukas, mistõttu on otstarbekas suunata see protsess võimalikult rohkem metsaregistrisse. Metsaomanikul, kel võib tekkida probleeme metsaregistris metsateatise esitamisega, on võimalus pöörduda Keskkonnaameti või metsaühistute poole.

E-kirjaga esitatakse Keskkonnaameti andmetel ca 6% metsateatistest. Aastal 2023 esitas metsateatise e-kirjaga 1277 isikut. Selleks, et teatise menetleda, on ametnikul tarvis metsateatiste blanketil olev info käsitsi sisestada metsaregistrisse. Metsaomanikud, kes seni on saatnud e-kirjaga digitaalselt allkirjastatud metsateatiseid, sisestavad nüüd need otse metsaregistrisse. Alles jääb võimalus esitada paberikandjal, kuna välisriigi kodanikud, kellel ei ole digitaalse allkirjastamise võimalust, saaksid siiski metsa majandada.

Muudatusega väheneb Keskkonnaameti töökoormus, sest ära jääb andmete sisestamise ning kirjade ja e-kirjade saatmine, kuna andmed edastatakse metsaregistri vahendusel.

Punktiga 44 täiendatakse § 41 lõiget 5¹. Keskkonnaameti praktikas on ette tulnud olukorrad, kus maaomanik esitab riigilõivu alla mineva raieviisiga metsateatise ja maksab riigilõivu, kuid enne raietöödega alustamist selgub, et pärast metsateatise kinnitamist on raiealale tekkinud loodusväärtus, mis välistab kavandatud raietöö tegemise. Riigilõivuseaduse §-s 15 puudub selleks alus ning Keskkonnaamet on sunnitud tegema keelduva otsuse, mis arusaadavalt põhjustab maaomanikele põhjendamatuid kulusid, seetõttu täpsustatakse tasutud riigilõivu tagastamise aluseid.

Punktiga 45 tehtav muudatus on seotud punktiga 43 tehtava muudatusega, mille kohaselt ei saa e-kirjaga digitaalselt allkirjastatud metsateatist Keskkonnaametile enam edastada. Kui metsateatis on esitatud paberil, saadab Keskkonnaamet metsateatise esitajale raie registreerimise kohta registriväljavõtte. Muul juhul edaspidi esitatakse metsateatise ainult metsaregistri kaudu ning ka tagasiside omanikule tuleb registri kaudu.

Punktiga 46 vähendatakse § 41 lõikes 13 nimetatud raieliike, mille puhul saab raietöödega alustada pärast kümne päeva möödumist metsateatise registreerimist metsaregistris. Tegemist on raieliikidega, mille mõju looduskeskkonnale on suurem.

Säte tuleks sõnastada selliselt, et mitte piirata raieid, millele Riigikohus ei ole 28.09.2023 haldusasjas 3-21-979 tehtud otsuses viidanud. Seetõttu on õiglane, kui kümnepäevane nn ooteaeg kohalduks ainult uuendusraiatele ja raadamisele. Muud raied on hooldusraie, trassiraie, valikraie ning kujundusraie, mille puhul ei ole ooteaega vaja, kuna nende raiete mõju metsaökosüsteemile on väiksem. Näiteks kujundusraie puhul on oluline saavutada kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärk. Ka metsakaitseeksporti alusel tehtavate raiete puhul on võimalik raietöödega alustada kohe pärast registreeringut metsaregistris, et tagada kahjustuse õigeaegne likvideerimine ning peatada näiteks kuuse-kooreüraski levikut. Sätte jõustumisel arvestatakse suurema mõjuga raiete puhul kaasarääkimise võimalusega ja seda mitte üksnes rohevõrgustikega aladel. Kümne päeva möödumist ei pea ootama elutähtsa teenuse tagamise, inimese tervisele ja varale ohtlike puude eemaldamise eesmärgil ning riigikaitseaduses sätestatud kõrgendatud kaitsevalmiduse, mobilisatsiooni, demobilisatsiooni või sõjaseisukorra väljakuulutamisel.

Punktiga 47 asendatakse § 41 lõikes 13² arv 12 arvuga 24, sest metsateatise kehtivusaeg on edaspidi 24 kuud.

Punktiga 48 täiendatakse § 41 lõikega 13⁴, et riik saaks kiiremini ülevaate raiete asukohtadest ja ulatusest.

Raiete tegemisest antakse teada metsaregistris kas märkega, et töö on tehtud, või esitatakse raietud metsaosa kohta Keskkonnaagentuurile metsaregistrisse kandmiseks uued inventeerimisandmed. Kui metsaomanik ei ole huvitatud uute inventeerimisandmete tellimisest, on võimalik teha metsaregistris märke kahe kuu jooksul pärast raietegevuse lõpetamist.

Metsa inventeerimine on endiselt tegevuslooga tegevus, seega peab lähtuma uute inventeerimisandmete esitamisel seaduses sätestatud tingimustest.

Teavitama peab, kui on lõpetatud § 28 lõike 1 punktide 1–3 tegevused, puude ja põõsaste langetamine, langetatud tüvede laasimine või tüvede järkamine. Metsamaterjali koondamine ja kokkuvedu (MS § 28 lg 1 p 4) on loetelust väljas seetõttu, et seaduse kohaselt võib seda teha ka hiljem kui 24 kuud pärast raie või metsakaitseeksporti akti registreerimist metsaregistris.

Metsaregistrisse ehitatakse ka teavitusteenused, mille abil on võimalik meelde tuletada, et riik ootab infot tehtud tööde kohta. Kui raietööd on tehtud, kuid märgest ei ole, on võimalik võtta isik vastutusele metsa majandamise nõuete rikkumise eest. Eelnõuga lisatakse täiendatav säte MS-i jakku „Metsakaitse“, milles on ka § 41, mis käsitleb metsateatise esitamist raieks ja olulisest metsakahjustusest teavitamiseks.

Keskkonnaametil on võimalik teavituse alusel teha otsuseid järgmiste metsateatiste menetlemisel. Samuti on võimalik tehtud raiete korral teha riskipõhist järelevalvet metsa majandamise nõuete täitmise üle.

Punktiga 49 tunnistatakse kehtetuks § 43 lõige 1¹, mis ei ole enam asjakohane. Kehtiv seadus nõuab, et RMK koostab tema valitseda olevate metsade kohta metskondade või muude majandamisüksuste kaupa vähemalt igaks kümneks aastaks metsamajandamiskava. Metsa korraldamise juhendi kohaselt peab metsamajandamiskava sisaldama §-s 21 sätestatud nõudeid, nagu tiitellehte, temaatilisi kaarte, metsa takseerikirjeldust jms. Tegelikult peetakse riigimetsas ressursi üle arvestust elektroonilistes andmebaasides, mistõttu seaduse säte ei ole enam asjakohane.

Punktiga 50 tunnistatakse § 43 lõige 3¹ kehtetuks, sest teadus- ja arendustegevust käsitletakse laiemalt peatükis 2 ja seadust täiendatakse §-ga 10¹. Volitusnormi asukohta muudetakse, kuna teadus- ja arendustegevus ei pruugi toimuda vaid riigimetsas. Metsandusõppega tegeleb Eesti Maaülikool ja Luua Metsanduskool, seega puudutab muudatus teadaolevalt kahte suuremat asutust, kellel võib tekkida vajadus taotleda erandit. Mõju töökoormusele võib pidada väikeseks.

Punktiga 51 muudetakse § 45 lõiget 5. Edaspidi määrab valdkonna eest vastutav minister metsa korraldamise juhendi alusel raiepindalad puuliigiti. Kehtiva seaduse kohaselt määrab minister igal aastal RMK-le järgneva viie aasta optimaalse uuendusraie pindala. Sõna „optimaalne“ on sisult määratlemata subjektiivne õigusmõiste ja tekitab erinevaid tõlgendamisvõimalusi uuendusraiate pindala suuruse määramisel.

Muudatuse eesmärk on vähendada töökoormust, sest ka praegu kehtestatakse uuendusraie pindala viieks aastaks, mistõttu ei ole mõtet seda igal aastal uuesti määrata. Mõju on väike, sest metsa korraldamise juhendist lähtudes arvutatakse arvestuslank kümne aasta kohta, võttes arvesse küpsete ja valmivate puistute olemist. Viie aasta kohta raiemahu kehtestamine annab piisava puhvri õigeaegseks reageerimiseks muutustele metsas.

Punktis 52 sätestatakse § 45 lõike 5¹ tingimused, millistel juhtudel võib valdkonna eest vastutav minister muuta uuendusraie pindala, mis on kehtestatud viieks aastaks. Pindala muutmise vajadus võib olla tingitud küpsete metsade kaitse alla võtmisest. Mingil määral võib selle põhjuseks olla ka raadamiste maht, lähtudes riigi eriplaneeringutest (näiteks riigikaitse valdkond).

Ulatusliku metsakahjustuse puhul on lähenemine paindlik ja mõiste „ulatuslik“ sisustatakse iga kord, kui tuvastatakse suurem metsakahjustus (analoogne hädaolukorraga). Keskkonnaamet või RMK annab teada, et on tekkinud märkimisväärne kahju. Lisaks võib valdkonna eest vastutav minister muuta uuendusraie pindala ka olukorras, kui määratud uuendusraie pindala ei võimalda täita metsaseaduse § 2 lõikes 2 seatud eesmärke või muid riigi kohustusi.

Metsade osakaal saab väheneda majandusmetsade olemitähtsuse vähendamise teel (looduskaitse eesmärgil, suured riiklikud taristuobjektid) või seda vähendab metsa oluline kahjustus (suur torm, kuuse kooreürask, männivaksik, külmaliblikas vms). Kui on põhjust eeldada, et arvestuslangi arvutamise aluseks olev pindala väheneb, siis tuleb hinnata, kas vähenemisel on mõju ja milline see mõju on. Uuendusraie pindala (arvestuslangi) arvutamise aluseks on küpsete (+ valmivate I ja II vanuslangi puhul) metsade olem. Eeldatavalt sellises mahus uuendusraie aluseks (küpset metsad) oleva metsa osakaal ei muutu.

Küpsete puistute pindala arvutatakse eraldise pindalade liitmise teel. Eraldiste pindala kohta andmed võetakse metsaregistrist.

Punktiga 53 tunnistatakse kehtetuks § 45 lõige 6, sest tegemist on ministeeriumi haldusalas oleva asutusega ning seaduse tasandil ei ole tarvis määrata, et ministeerium kooskõlastab oma haldusalas oleva asutusega raiepindalad.

Punktiga 54 täiendatakse § 47 lõikega 6, lisades metsaseadusesse omaniku ootustega arvestamise. Valdkonna eest vastutav minister kehtestab omanike ootused ja vajaduse korral muudab neid. Riigivaraseaduse (edaspidi RVS) §-s 88 sätestatakse riigi osalusega äriühingu juhtimise erisused, mille hulgas on ka äriühingule omaniku ootuste kehtestamine. Riigimetsa Majandamise Keskus on riigitulundusasutus. Riigivaraseaduse § 2 lõike 4 kohaselt kohaldatakse riigitulundusasutuse valduses oleva riigivara valitsemisel riigivaraseadust tema kohta eriseaduses sätestatud erisusi arvestades, mistõttu on metsaseaduses omaniku ootustega arvestamise sätestamine õigustatud.

Punktiga 55 tunnistatakse kehtetuks § 49 lõike 7 punkt 10, sest nõukogu pädevusest tuleks välja jätta ülesanded, mis ei ole seotud RMK tegevuse planeerimise, juhtimise korraldamise ja järelevalvega juhatus tegevuse üle (vt § 49 lg 1). Ka avalikus teenistuses on teenistujate palgajuhendi, mille osa on palgaastmestik, kehtestamise pädevus asutuse juhil, mitte Vabariigi Valitsusel või valdkonna eest vastutaval ministril (ATS § 64 lg 4). See lisatakse RMK põhimääruses juhatus pädevusse.

Punktiga 56 muudetakse § 60 lõikes 1 punktides 1 ja 2 vara võõrandamise otsuse tegemisega seotud piirmäärasid. Vara võõrandamise otsustab RMK juhatus või nõukogu, lähtudes vara harilikust väärtusest. Otsustamise aluseks oleva vara hariliku väärtuse piirmäärad sätestatakse RMK põhimääruses.

Kehtivas seaduses sätestatud hariliku väärtuse piirmäära alusel otsustuspädevuse jaotamine ei ole enam põhjendatud. Summad on samad alates 1999. aastast (euro tulekul teisendati kroonid eurodesse) ning põhjustavad ebaotstarbekat töökoormust nõukogule. Kehtiva seaduse kohaselt otsustab vara võõrandamise nõukogu, kui vara väärtus on 32 000 eurot, väiksema väärtuse puhul juhatus. Muudatuse tulemusel tõstetakse vara võõrandamise piirmäära selliselt, et nõukogu pädevuses oleks otsustamine alates vara väärtusest üle 120 000 euro. Väiksema piirmäära puhul on vara võõrandamise otsus juhatus pädevuses.

Punktiga 57 muudetakse RMK poolt vara omandamise reegleid, andes võimaluse samaväärsete õiguste ja kohustuste teostamisel rakendada samaväärseid volitusi, nagu on seaduse § 64 lõigetes 1 ja 2.

Muudatus on vajalik näiteks metsamajandamiseks vajalike juurdepääsude loomiseks. Ehk olukord, kus püsivat juurdepääsu (tee servituut) on vaja metsamaterjali väljaveoks. Sellises olukorras saab anda volituse isikutele, kes vahetult servituutide loomise/kokkuleppimisega tegelevad. Kehtiva seaduse korral peab seda aga tegema juhatus.

Punktidega 58–63 kehtestatakse juriidilistele isikutele uued trahvimäärad. Metsaseaduse vastutussätted kehtivad muutmata kujul alates seaduse vastuvõtmisest 2006. aastal. Vahepeal on muudetud korduvalt karistusseadustiku (edaspidi *KarS*) § 47 lõiget 2, mis sätestab juriidilise isiku rahatrahvi maksimaalse määra.

Rikkumiste arv alates 2022. aastast.

	2022	2023	2024
Kokku	39	52	49
Juriidiliste isikute rikkumised	1	7	15

Kasvule pööramine näitab, et karistused ei ole mõjusad. Suurema mõjuga rikkumised ehk keskkonnakahju põhjustanud rikkumised on mõnevõrra tõusnud 2021 – 5, 2022 – 14, 2023 – 17 ja 2024 – 16. Keskkonnale suurema mõjuga rikkumiste ühtlane tase näitab, et rikkumisega

kaasnev karistus pole piisavalt motiveeriv seaduse nõuete täitmiseks. Paljudel juhtudel on rikkumisest saadud puidu tulu suurem rikkumise eest määratavast karistusest.

Praegu kehtivad maksimaalsed rahatrahvimäärad 2000–3200 eurot ei ole 18 aasta jooksul kasvanud sissetulekuid ja elukallidust arvestades enam mõjusad. Karistusõiguse põhimõtte kohaselt ei tohi rikkumine end ära tasuda. Metsa majandamine on peamiselt kasumi teenimisele suunatud tegevus, mistõttu võivad praegused karistusmäärad tekitada metsa majandajale kiusatust rikkuda metsaseadusega kehtestatud reegleid, kui rahatrahvi tasumine osutub majanduslikult odavamaks. Seega on otstarbekas tõsta juriidilise isiku maksimaalsed karistuse määrad sõltuvalt süüteo koosseisust kuni 50 000 euroni.

Praegu kehtivad juriidiliste isikute karistuste piirmäärad ei ole põhjendatud ka seetõttu, et paigast on nihutatud füüsilistele ja juriidilistele isikutele määratavate maksimaalsete karistuste proportsioonid. Füüsilisele isiku maksimaalne karistuse määr metsaseaduses on kuni 300 trahviühiku, mis on ka KarSi alusel maksimum määr. Juriidiliste isikute maksimaalne karistuse määr on KarSi kohaselt kuni 400 000 eurot.

Füüsilisele ja juriidilisele isikule ette nähtud maksimaalne karistusmäär peaks omavahel korreleeruma, kuivõrd maksimaalse karistusmäära sätestamisel nii füüsilise kui ka juriidilise isiku puhul peab arvestama nii kaitstavat õigushüve kui ka eri- ning üldpreventiivseid mõjusid.

Maksimummäära tõstmine ei tähenda, et pärast määra tõstmist hakatakse maksimummäära rohkem või kergekäelisemalt määrama. Väärteost karistuse määramisel kehtivad samad reeglid, mis kuritegude puhul, ning karistuse määramise juhised ja loogika võimaldavad maksimummäära kohaldada vaid juhul, kui esinevad raskendavad asjaolud, puuduvad kergendavad asjaolud ja tegemist on nn saririkkujaga. Seni on maksimummäära kasutatud mõnel korral. Karistus mõistetakse KarSi § 56 ning Riigikohtu praktika väga kindlate reeglite järgi. Keskkonnaamet lähtub viidatud alustest. Väärteomenetluste kvaliteeti kontrollitakse, korraldatakse koolitusi ja välistatud on ametnike suva karistuse määramisel.

Maksimaalse karistusmäära tõstmine võimaldab kohaldada teo raskusele ja iseloomule vastavat karistust. Kergete rikkumiste korral jäävad karistused endiselt sümboolsetesse summasse, samas tulu saamise eesmärgil toime pandud teo eest on võimalik rakendada karistust, mis on kooskõlas põhimõttega, et rikkumine ei tohi end ära tasuda. Kedagi ei karistata, kui ta ei ole toime pannud rikkumist. Kui isik on toime pannud rikkumise teadmatusest (ettevaatamatus hooletuse vormis), on seda karistuse määramisel võimalik arvesse võtta.

Trahviühiku suurendamine ei viita siiski üheselt kriminaalpoliitika karmistamisele, kuna trahv on üks võimalik väärteomenetluse tulemus teiste seas. Aastal 2015 võeti vastu väärteomenetluse seadustiku muudatus, mis lubab vähetähtsa teo puhul jätta menetluse alustamata ning piirduda suulise hoiatamisega. Samas täpsustati võimalust lõpetada väärteomenetlus otstarbekuse kaalutlusel, kui isiku süü pole suur ning menetluse jätkamiseks puudub avalik menetlushuvi.

Selleks, et vältida riigi või kohtute omavoli, on karistamise kohta kehtestatud väga selged reeglid, millest nii kohus kui ka kohtuväline menetleja on kohustatud kinni pidama. KarSi § 56 lõike 1 kohaselt on karistamise aluseks isiku süü ning karistuse mõistmisel kohus või määramisel kohtuväline menetleja arvestab:

- kergendavaid ja raskendavaid asjaolusid;
- võimalust mõjutada süüdlast edaspidi hoiduma süütegude toimepanemisest ja
- õiguskorra kaitsmise huve.

Karistusseadustiku kommentaaride kohaselt tuleb karistuse määramisel kaalumist alustada sanktsioonimäära keskmisest, sellele on kohustuslik lisada või võtta maha karistust raskendavad ja kergendavad asjaolud (loetletud KarS §-des 57 ja 58) ning seejärel hinnata süüd suurendavate ja vähendavate asjaolude esinemist, milleks on varasema karistatuse olemasolu või puudumine, rikkumise ulatus, rikkumise kestvus, rikkumisega tekitatud kahju, rikkumisega saadud (konkurentsi)eelis, isiku käitumine pärast rikkumist, isiku käitumine süüteo menetluse ajal, samuti menetleja hinnang, kui suur on tõenäosus, et isik võiks tulevikus analoogseid rikkumisi toime panna, ja milline karistus täidaks ka üldpreventiivselt teistele valdkonnas tegutsevatele isikutele hoiatavat eesmärki.

Kuna karistus määratakse kindlate reeglite järgi, saab maksimaalset võimalikku karistumäära rakendada üksnes juhul, kui esinevad ainult karistust raskendavad asjaolud, süüd suurendavad asjaolud ja varasemad karistused on näidanud, et need ei ole mõjutanud isikut õiguskuulekalt käituma. Seega peavad karistuse raamid olema sellised, et ka maksimaalset määra rakendamata on võimalik määrata karistus, mis välistaks rikkumise majandusliku tuluse.

Punktiga 58 tõstetakse § 68 lõikes 2 trahvimäära metsa, puude ja põõsaste ebaseadusliku raiumise või kahjustamise eest. Maksimaalse karistumäära tõstmine võimaldab kohaldada teo raskusele ja iseloomule vastavat karistust.

Paragrahvi 68 alla kuulub näiteks:

- raie, kus rikutakse MS § 29 lõikes 4 sätestatud tingimusi (nt noorema või lubatust väiksema rinnasdiameetriga metsa lageraie);
- lageraie korral suurima lubatud pindala ületamine (MS § 29 lg 11);
- turberaie kohta sätestatud nõuete rikkumine (MS § 30 lg 2, lg 3, lg 4 ja lg 6);
- harvendusraie järgse rinnaspindala rikkumine (MS § 31 lg 2);
- valikraie väikehailu pindala ja rinnaspindala rikkumine (MS § 28 lg 8 ja lg 8.1).

Raie on ebaseaduslik ulatuses, millega rikutakse eespool nimetatud raiete kohta sätestatud norme. Normide rikkumisega kaasneb MS § 67 lg 2 punktides 1, 2 ja 3 nimetatud keskkonnakahju. Raie on ebaseaduslik nt juhul, kui raiet tegeval isikul puudub raie tegemise õigus. Siia alla kuulub olukord, kui raie tegija (raieõiguse ostja) on raiunud üle metsateatisega hõlmatud eraldise piiri. Aga ka olukord kui omanik ise raiet tehes läheb üle temale kuuluva kinnisasja piiri. Sellise raiega kaasneb keskkonnakahju juhul, kui rikutakse ka eespool nimetatud norme.

Punktiga 59 täiendatakse seadust §-ga 68¹, sätestades trahvimäärad puude ja põõsaste raiumise eest raiet lubava metsateatiseta või metsateatise tingimusi rikkudes või raieõigust omamata.

Füüsilistele isikutele kehtestatakse trahvimääraks kuni 200 trahviühikut ning juriidilistele isikutele kuni 12 800 eurot. KaRSi kohaselt on trahviühiku suurus 8 eurot.

Siia alla kuuluvad MS § 41 lõikes 1 sätestatud kohustuse täitmata jätmine (ehk metsateatise mitteesitamine).

Kui raie tehakse MS § 41 lõikes 13 nimetatud tingimustest varem (varem kui 10 päeva metsateatise registreerimisest) või hiljem (pärast 24 kuu möödumist metsateatise registreerimisest). Viimati nimetatud juhul metsateatis enam ei kehti. Samuti kuulub selle koosseisu alla metsateatise eest riigilõivu tasumata jätmine (MS-i § 41 lõige 13³) ja metsateatiseta raie tegemine üle 20 tihumeetri kinnisasja kohta aastas (MS § 41 lg 14 - metsateatist esitamata võib metsaomanik võib raiuda kuni 20 tihumeetrit puitu kinnisasja kohta aastas).

Lisaks hõlmab see koosseis ka metsateatisel märgitud kõrvaltingimuste rikkumist. Näiteks antakse veeseaduse § 121 lg 2 kohaselt veekaitsevööndis metsaseaduse kohase raie tegemisel veekaitsevööndis puu ja põõsarinde raiumise nõusolek metsateatisel. Sõltuvalt veekogust võib metsateatisel antud nõusolek sisaldada täiendavaid tingimusi metsaraie, näiteks alusmetsa ja

põõsaste raie keeldu. Vastava tingimuse rikkumine on võimalik menetleda metsaseaduse kohase raie kontrollimisel.

Punktiga 60 korrigeeritakse § 69 füüsilise isiku trahviühikut 300-lt 200-le. Korrigeerimine on vajalik, et füüsilisele isikule ette nähtud maksimaalne karistusmäär korreleeruks juriidilise isiku trahvimääraga § 69 lõikes 2.

Punktiga 61 tõstetakse § 69 lõikes 2 trahvimäärasid raieõiguse ja metsamaterjali üleandmisel ning metsa raieks andmisel seaduslikkuse tõendamise ja selle kontrollimise kohustuse rikkumise eest. Toiminguid raieõiguse, metsamaterjali ja raieks andmisega teevad nii füüsilised kui ka juriidilised isikud. Valdavalt teevad raiet (langetavad puid ja veavad kokku) juriidilised isikud. Üks raieõigust tõendav dokument on metsateatis ning üks enamlevinud rikkumistest on raie metsaosas, mille raieks ei ole esitatud metsateatist. Raieõiguse kontrollimise kohustuse täitmata jätmisel ei saa osapooled olla veendunud, et raie on metsaosas lubatud. See toob kaasa võimaluse, et osaletakse ebaseaduslikus metsaraies ja saadud metsamaterjali turule laskmises. Selle sätte alla liigituvad ka näiteks tehingud varastatud või ebaseaduslikult raiutud metsamaterjaliga, mistõttu on võimalik teenida suurt tulu ka sättes kirjeldatud rikkumistega. Uueks maksimummääraks kehtestatakse 30 000 eurot.

Punktiga 62 tunnistatakse kehtetuks § 70. Nimetatud paragrahv käsitleb metsa majandamise nõuete rikkumisi. Arvestades väärtekoosseisude üldist sõnastust, sõnastatakse täpsemad süüteo koosseisud ja trahvimäärad §-des 70¹–70⁵, lähtudes vastutuse ja karistuse proportsionaalsusest.

Punktiga 63 täiendatakse seadust §-dega 70¹–70⁵.

Paragrahvis 70¹ sätestatakse trahvimäärad metsa uuendamisel ja raiel pinnase kahjustamise korral üle maksimaalse lubatud määra. Metsa uuendamisel ja raiel pinnase kahjustamise maksimaalse lubatud määrad on kehtestatud metsa majandamise eeskirjaga. Füüsilistele isikutele kehtestatakse maksimummääraks kuni 150 trahviühikut ning juriidilisele isikule kuni 25 000 eurot.

Paragrahvis 70² sätestatakse trahvimäärad metsa kaitse nõuete rikkumise eest. Siia alla kuuluvad: raielangi raidmetest puhastamise nõuete rikkumine (MSi § 40 lg 4¹); pestitsiidi kasutamine (§ 40 lg 5); toore koorimata okaspuidu tähtaegselt välja vedamata jätmine (§ 40 lg 7); kahjustatud või ohustatud alale kehtestatud keelu või piirangu rikkumine (§ 40 lg 9) ning omanikule seatud kohustuste rikkumine metsa majandamisel (MSi § 42 lg 1).

Paragrahvis 70³ sätestatakse trahvimäärad metsa kasutamise nõuete rikkumise eest (loata sõitmine, lõkke tegemine ja telkimine, saaduste korjamine; MSi § 35 lg 1).

Paragrahvis § 70⁴ sätestatakse trahvimäärad metsa kasvatamise nõuete rikkumise eest.

Koosseis hõlmab rikkumisi, millega ei tekitata keskkonnale kahju MSi § 67 lg 2 mõistes ja mis jäävad seetõttu §-s 68 sätestatud koosseisu alt välja. Näiteks:

- kvartalsihtide sisseraiumisega seotud rikkumine (MS-i § 28 lg 9);
- harvesteri operaatorile sätestatud nõuete rikkumine (MS-i § 28 lg 10);
- säilikpuude jätmise nõude rikkumine (MS-i § 29 lg 1 p 3; § 30 lg 6 p 7);
- veeru kõrval raiutakse üksikpuid puistus, millel puudud järelkasv (MS § 30 lg 4);
- sanitaarraiel raiutakse raiumisele mittekuuluvaid puid (MS § 31 lg 3);
- raiete tegemisel keskkonnakaitse nõuete rikkumised, loodusliku uuenduse kahjustamine (§ 33).
- kokkuveotee tee tehakse lubatust laiem ja mis moodustab rohkem kui 20% langi pindalast ning väljaspool lanki (metsa majandamise eeskirja § 8 lg 1–3 rikkumised).

Paragrahvis 70⁵ sätestatakse trahvimäärad metsa uuendamise nõuete rikkumise, nt metsa uuendamise kohustuse täitmata jätmise eest (MS 24 lg 3, lg 6, lg 8 ja MS § 25 lg 1).

Punktid 64 ja 65 on seotud uute §-de lisamisega. Tegemist on tehnilise muudatusega.

Punktiga 66 sätestatakse tingimused olukorraks, kus istandik on juba rajatud enne seaduse muudatuse jõustumist. Juba rajatud istandiku saab metsaregistrisse kanda juhul, kui ala vastab kehtivas metsaseaduses sätestatud istandiku määratlusele: puude keskmine vanus ei ületa kümnet aastat ning maa-ala ei ole kantud maakatastrisse metsamaana. Kui puude keskmine vanus ületab kümme aastat või ala on juba kantud metsamaana metsaregistrisse, siis sellel alal kehtivad juba metsaseaduse sätted ning tuleb lähtuda metsaseaduses metsa majandamise kohta sätestatust.

Punktiga 67 täiendatakse seadust §-ga 80¹, sätestades majandusmetsade osakaalu järeelhindamise kohustuse. Hiljemalt 2031. aasta 1. jaanuariks analüüsib Kliimaministerium majandusmetsade osakaalu eesmärgi saavutamist ja rakendamisega kaasnenud mõju. Kui majandusmetsade osakaal metsamaast langeb § 2 lõikes 3 sätestatud osakaalust rohkem üks protsent, esitab Kliimaministerium ettepanekud vajalike õigusaktide muutmiseks.

§ 2. Keskkonnatasude seaduse muutmine

Keskkonnatasude seaduses tunnistatakse kehtetuks § 8¹ lõike 5 punktid 1 ja 3. Muudatus on seotud eelnõu punktiga 36, mis tunnistab kehtetuks metsaseaduse § 32 lõike 2 punkti 2. Nimetatud tegevus on edaspidi trassiraie hulgas, kuna puudutab raadatud alade hooldamist.

§ 3. Tulumaksuseaduse muutmine

Metsamaterjali ja raieõiguse müügiinfo on peaaesjalikult maksualane informatiivne eesmärk – füüsilise isiku tulude kindlakstegemine. Kuna vastav teatis esitatakse üks kord aastas, siis juriidilisest isikust ostjate (ning müüjate) maksuriskide igakuiseks analüüsimiseks ei saa Maksu- ja Tolliamet (edaspidi *MTA*) esitatavatest andmetest olulist informatsiooni. Seega on teatise esitamise nõue käibemaksukohustuslasest ettevõtja jaoks halduskoormav ning *MTA* jaoks tarbetu. Teatisega esitatud andmeid saab *MTA* kasutada füüsilise isiku tulude kindlakstegemiseks, mis on ka jätkuvalt oluline ning aktuaalne.

Seetõttu sätestatakse raieõiguse või metsamaterjali ostutehingu teatis tulumaksuseaduses. Üksikasjalik teabe esitamise kord ning andmestik reguleeritaks valdkonna eest vastutava ministri (rahandusministri) määrusega. Füüsiliselt isikult metsamaterjali või raieõigust ostev isik esitaks *MTA*-le ostetud metsamaterjali või raieõiguse kohta deklaratsiooni. Kuna nii äriühingud kui *FIE*-d on raamatupidamis- ja maksuarvestuskohustusega, peame mõistlikuks, et teatis metsamaterjali või raieõiguse ostu kohta esitatakse elektrooniliselt. Seetõttu tunnistatakse metsaseaduse § 38 kehtetuks ning täiendatakse tulumaksuseadust §-ga 56⁶.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõukohase seadusega võetakse kasutusele termin „majandusmets“. Termin tuleb määratleda, sest seaduse kohaselt liigitatakse 70% metsamaast majandusmetsaks. Seetõttu on oluline üheselt mõista, millised metsad sellesse kategooriasse kuuluvad.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

6. Seaduse mõjud

Eelnõukohasel seadusel puudub oluline mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele ning oluline sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju.

Mõju valdkond – mõju elu- ja looduskeskkonnale

Mõju kirjeldus

70% majandusmetsade eesmärgi kehtestamine (punkt 3) ei muuda kestliku metsamajandamise põhimõtteid. Metsaseadus kohustab metsi majandama säästvalt, tagades elustiku mitmekesisuse, metsa tootlikkuse, uuenemisvõime ning loob ökoloogilisi, majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi vajadusi rahuldava mitmekülgse metsakasutuse võimaluse. Metsaseaduses on kehtestatud metsa uuendamise kohustus, piirangud raievanusele ja raie pindalale. Need jäävad endiselt kehtima ja tagavad metsamaa püsimise ja uuenemise.

Mõju võib avalduda, kui looduskaitseaduse kohaselt on vaja kaitse alla võtta suuremaid metsa-alasid. SMI 2024⁶ andmetel on majandusmetsade pindala 1,65 mln ha, mis moodustab kogu metsamaa pindalast 70,2% (suhteline viga +1,7%). Et mõjutada majandusmetsade pindala, tuleks võtta kaitse alla veel ligi 23 500 hektarit. Eelnõus on kavandatud ka paindlikkuse komponent.

Selleks, et oleks tagatud kooskõla erinevate rahvusvaheliste kohustustega, hindab Keskkonnaamet ka praegu kaitsealade kaitse tulemuslikkust ja tõhusust ning tegeleb paralleelselt ka kaitsealuste objektide kaitse alt välja arvamiseiga.

Puu- ja põõsaistandik

Punktidega 5 ja 6 kehtestatakse sätteid istandike rajamiseks ja majandamiseks. Istandike rajamisega ei kaasne olulisi mõjusid võrreldes kehtiva korraga. Istandikku on ka praegu võimaldatud rajada mittemetsamaale ja seda on mõnda aega juba tehtud. Seetõttu ei saa öelda, et sätestatu puhul on tegemist põhimõttelise muudatusega.

Eelnõukohase seadusega piiritletakse alasid, kuhu istandik rajada, et loodusväärtused oleksid hoitud ja ning toidujulgeolek tagatud. Istandikud on kavas rajada aladele, mis ei ole määratud suure looduskaitse väärtusega aladena ega ole loetud väärtuslikuks põllumajandusmaaks, maastikuks või püsirohumaaks. Samuti ei rajata istandikke poollooduslike koosluste arvel.

Eesti Maaülikool on praeguste istandike mõju elurikkusele uurinud⁷. Mõju elurikkusele ja maastikele sõltub istandike planeerimisest, puuliigi valikust ja majandamisvõtetest. Hoolikas planeerimine võimaldab vähendada võimalikke negatiivseid mõjusid ning suurendada positiivseid mõjusid elurikkusele ja maastike mitmekesisusele. Samuti lisavad istandikud maastikele mitmekesisust, aidates kaasa ökoloogiliste koridoride loomisele ja fragmentatsiooni vähendamisele. Bauhus jt (2010) rõhutavad, et istandikud võivad täiendada maastiku struktuuri ning toetada elurikkust laiemalt⁸.

Teadusuuringud Eestis näitavad, et istandike rajamine mahajäetud põllumajandusmaadele võib suurendada elurikkust võrreldes nende alade praeguse seisundiga. Näiteks Lutter jt (2023) leidsid, et kasemetsade istandike mullaseente mitmekesisus sarnaneb looduslike metsade

⁶ [Workbook: SMI](#).

⁷ Lutter *et al.* 2023a; Oja *et al.* 2016; Randle *et al.* 2017; Rähn *et al.* 2024; Tullus 2013; Tullus *et al.* 2015, 2022a, 2022b).

⁸ Bauhus, J., van der Meer, P. J., Kanninen, M. (2010). Ecosystem Goods and Services from Plantation Forests. Earthscan. ISBN: 9781844077247.

omale. Eestis publitseeritud teadustööd toovad välja, et istandikud ei vähenda mulla viljakust⁹, sealhulgas ei halvene mulla elustik¹⁰. Lisaks eemaldavad istandikud mullast olulise koguse raskmetalle¹¹.

Istandike rajamine kasutusest välja jäänud vähemviljakatele põllumajandusmaadele võib olla keskkonnale kasulik, aidates suurendada elurikkust ja parandada maastiku mitmekesisust, ilma et see kahjustaks olemasolevaid poollooduslikke kooslusi või karjatamisvõimalusi. Monokultuursete istandike rajamine on vaid üks võimalus istandike maakasutuseks. Eestis tehtud teadusuuringute kohaselt on monokultuursete istandike rajamine mahajäetud põllumajandusmaadele tõhus viis nende alade taastamiseks ja säästvaks kasutamiseks, aidates parandada mulla omadusi ja toetades elurikkuse taastumist.

Kindlasti peaks omanik kaaluma erinevaid riske monokultuure rajades, seda ka eelkõige võimalike haiguste leviku valguses. Seetõttu kaalume koos metsastamise meetme väljatöötamisega anda suuniseid ka vastupidavamate istandike rajamisele. Teadusuuringud toetavad seda lähenemist, rõhutades, et istandike rajamine kasutusest välja jäänud aladele aitab vältida survet looduslikele kooslustele¹². Rahvusvahelised uuringud kinnitavad, et istandike rajamine mahajäetud või madala tootlikkusega maadele võib olla keskkonnale ja ka majanduslikult kasulik, ilma et see kahjustaks põllumajandust¹³.

Istandikel võib olla mõju veekeskkonnale, veerežiimile ja ümbritsevale elustikule intensiivsema maakasutuse tõttu. Istandikku ei saa rajada soomuldadega, rannikumuldadega aladele ja ammendunud turbakarjäärیدهle, kus neil võib olla oluline negatiivne mõju elustikule, veele ja mullale.

Kliimakinndla majanduse seaduse seletuskirja alusel võimaldab 250 hektari istandike rajamine siduda perioodil 2025–2030 keskmiselt 2171 t CO₂ ekv aastas.

Kujundusraie poollooduslikul kooslusel

Punktiga 29 luuakse võimalus kasutada kujundusraiet ka Eesti looduse infosüsteemi kantud poollooduslikul kooslusel puittaimede eemaldamiseks elupaiga tegevuskava kohaselt. Muudatuse kohaselt saavad maaomanikud võimaluse taastada infosüsteemis märgitud poollooduslikke kooslusi ka väljaspool kaitstavaid alasid. Poollooduslike koosluste hooldamise eesmärk väljaspool kaitstavaid alasid on parandada sidusust elupaikade vahel. Elurikkuse säilimiseks on vaja, et elupaigad on piisava pindalaga ja sidusad – hästi toimiv elupaigavõrgustik –, mistõttu peavad loodusväärtuste säilimisele kaasa aitama ka maastikud väljaspool kaitstavaid alasid. Muudatusel on positiivne mõju poollooduslike koosluste säilitamisele ja taastamisele.

Raielangi pindalal vähenemine

Vähendatakse mitme eraldise piires paikneva lageraielangi maksimaalset pindala kuni viie hektarini senise seitsme hektari asemel) (**p-d 32 ja 33**). Muudatusel on positiivne mõju looduskeskkonnale.

⁹ Lutter, R; Tullus, A; Kanal, A; Tullus, T; Tullus, H (2016). The impact of short-rotation hybrid aspen (*Populus tremula* L. × *P. tremuloides* Michx.).

¹⁰ (Lutter, R; Riit, T; Agan, A; Rähn, E; Tullus, A; Sopp, R; Ots, K; Kaivapalu, M; Täll, K; Tullus, T; Tedersoo, L; Drenkhan, R; Tullus, H. (2023).

¹¹ Kaivapalu, Marju; Ots, Katri; Lutter, Reimo; Tullus, Arvo; Tullus, Tea; Sopp, Reeno; Hepner, Heiki; Siller, Mari-Liis; Hordo, Maris; Öunapuu-Pikas, Eele; Täll, Kristjan; Vares, Aivo; Tullus, Hardi (2024).

¹² Viide: Freer-Smith, P., Muys, B., Bozzano, M., jt. (2019). Plantation forests in Europe: challenges and opportunities. European Forest Institute. DOI: 10.36333/fs09.

¹³ Freer-Smith, P.; Muys, B.; Bozzano, M.; jt. (2019). Plantation forests in Europe: challenges and opportunities. From Science to Policy 9. European Forest Institute. DOI: 10.36333/fs09.

Väiksemad raielangid toetavad metsaelustiku taastumist, aitavad säilitada elupaikade sidusust ning metsamaastiku mitmekesisust.

Samas võib muudatus tuua kaasa ajutise raiesurve suurenemise, kuna praegu on lubatud raie suuremal pinnal. Siiski tuleb arvestada, et raie lubamisel lähtutakse ka kõrval asuvatest lankidest ja nende uuenemisest, mistõttu ei pruugi raie osutada võimalikuks.

Raadamine

Punktiga 35 on täiendatud raadamise mõistet „muu tegevusega“. Kui juba on otsustatud raadamise tegemine, siis muu tegevuse lisamine raadamise mõistesse ei mõjuta eraldi looduskeskkonda. Seni kehtinud raadamise mõiste kohaselt tehakse raadamist eesmärgiga kasutada maad muul otstarbel kui metsa majandamine. Seega on raadamisel kui tegevusel pikaajaline ja oluline mõju metsandusele, elurikkusele ning süsiniku sidumisele ja kasvuhoonegaaside arvestusele.

Eelnõu lähtub põhimõttest, et metsamaa vähenemine ei ole Eesti pikaajalistes huvides. Metsade roll süsiniku sidumisel, elurikkuse säilitamisel ja majanduses eeldab, et raadamine jääb erandlikuks ja selgelt põhjendatud tegevuseks. Samal ajal on oluline suurendada metsade kliimakindlust, toetades mitmekesisemaid ja vastupidavamaid puistuid ning võimaldades metsaomanikel kasutada erinevaid majandamisvõtteid, mis aitavad vähendada kliimamuutustest tulenevaid riske.

Karistused juriidilistele isikutele

Punktidega 58–63 kehtestatakse uued trahvimäärad juriidilistele isikutele. Tegemist on ennetava meetmega vähendamaks võimalikku kahju keskkonnale või ka metsaomanikele.

Rikkumiste arv alates 2022. aastast.

	2022	2023	2024
Kokku	39	52	49
Juriidiliste isikute rikkumised	1	7	15

Kui rikkumine on sure mõjuga ning tegu pannakse toime kavatselt (seadis rikkumise ja tagajärje eesmärgiks), saab määrata senisest oluliselt kõrgema trahvimäära ning see võib kaasa tuua väiksemale ettevõtjale tegevuse lõpetamise. Karistus kujundatakse kindlate reeglite järgi ja alati võetakse aluseks konkreetse vastutussätte karistuse raamid, seega üldjuhul jäävad karistused sanktsiooni keskmisest allapoole, kuna tavaliselt on karistust kergendavaid ja süüd vähendavaid asjaolusid rohkem kui süüd suurendavaid.

Kui jõutakse järeldusele, et süü on väike, tegu heastatud ja varasemad rikkumised puuduvad, siis on rikkumist menetleval ametnikul kaalumise ja põhjendamise koht, kas menetlus tuleks otstarbekuse kaalutlusel lõpetada või on siiski vaja määrata karistus.

Mõju valdkond – mõju majandusele ja regionaalarengule

Mõju sihtrühm – metsaomanikud (ligi 104 000), metsakorraldusettevõtted (ligi 60).

Lisaks regulatiivsetele muudatustele on oluline suurendada metsaomanike toetamist, et soodustada kestlikku ja kliimakindlat metsamajandamist. See hõlmab muu hulgas paremat ligipääsu nõustamisele, inventeerimisele, metsamajandamiskavade koostamisele ning toetustele, mis aitavad kujundada vastupidavamaid ja mitmekesisemaid metsi. Toetuste ja regulatsiooni koostoime peab looma olukorra, kus kestlik metsamajandus on metsaomanikule praktiliselt teostatav ja majanduslikult mõistlik.

70% majandusmetsade eesmärgi kehtestamine (punkt 3)

Mõju on positiivne. Metsaomanikud on avaldanud soovi fikseerida majandatavate alade protsent, kuna piirangute kasv on viimastel aastatel tekitanud metsandussektoris suurt ebakindlust, mis omakorda mõjutab turu stabiilsust. Selge ja läbipaistev otsus aitab meil kindlalt planeerida ja hoida metsanduse kui majandusharu jätkusuutlikkust.

Ernst & Young Baltic AS-i ja Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidu koostöös valminud metsa- ja puidusektori sotsiaalmajandusliku mõju analüüs¹⁴ (edaspidi *EY analüüs*) näitab, et metsa- ja puidusektoril on oluline roll pealinnaregioonist väljaspool asuvate piirkondade majandusarengus. Näiteks moodustas sektori loodud lisandväärtus 2022. aastal 32% Kesk-Eestis ja 26% Lõuna-Eestis loodavast kogulisandväärtusest. Samuti andis sektor 15% Kesk- ja Lõuna-Eesti töökohtadest. Metsa- ja puidusektori (sh metsamajandus, puidu-, paberi- ja mööblitööstus) panusel loodi 1,15 miljardi euro väärtuses maksutulu (sh otsene, kaudne, kaasnev mõju). Seejuures sektori otsene maksutulu oli 2022. aastal ligikaudu 565 miljonit eurot.

Metsasektor on väga tähtis tööandja maapiirkondades. Seda iseloomustab asjaolu, et OSKA uuringu¹⁵ andmetel töötab tervelt 43% sektori hõivatutest Lõuna-Eestis, 18% Kesk-Eestis ning 14% Lääne-Eestis.

Puu- ja põõsaistandik

Istandike rajamist täpsemalt reguleerivad sätted (**punktid 5 ja 6**) annavad maaomanikele investeerimiskindluse ja võimaluse suurendada oma tulusid. Tööhõive mõttes võib istandike rajamine ja hiljem nende majandamine luua uusi võimalusi kohalikele elanikele ning metsandussektoris tegutsevatele ettevõtetele. Uute töökohtade loomine ja metsandussektori arendamine aitavad kaasa piirkondade jätkusuutlikule arengule.

Istandike rajamine on planeeritud peamiselt vähemviljakatele ja kasutusest välja jäänud põllumajandusmaadele jm maadele, mis ei sobi intensiivseks põllumajanduseks või ei ole nii olulised maastike kaitseks või elurikkuse toetamiseks. Need alad on sageli kesise mullaviljakusega, väikese pindalaga või asuvad taristutest eemal, mistõttu ka nende põllumajanduslik kasutamine ei ole majanduslikult tasuv. Uuringud Eestis näitavad, et sellistele maadele istandike rajamine on efektiivne viis maa kasutamiseks, ilma et see konkureeriks kõrge viljakusega põllumajandusmaadega¹⁶. Keskkonnaagentuuri koostatud [analüüs](#) „2024 Asendusmetsastamine“¹⁷ – selles kasutatud metoodika alusel leiti, et asendusmetsastamiseks potentsiaalseid alasid võiks olla kokku 79 745 ha ulatuses, moodustades ligi 8% kasutuses olevast põllumajandusmaast¹⁸. Kuivõrd eelnõus on istandike tingimusi täpsustatud, siis võib eeldada, et sobilikke alasid istandike jaoks on mõnevõrra vähem. Seda eelkõige kasutuses ja toetusaluse põllumajandusmaa ja üldplaneeringutes kajastatud väärtusliku põllumajandusmaa tõttu. Analüüsis kasutatud tingimustes lähtuti kahe eelneva aasta jooksul väljastatud toetustest, seaduseelnõus on selleks tingimuseks viis aastat. Samuti kasutati analüüsis maakonnaplaneerigu andmeid väärtusliku põllumajandusmaa kohta, eelnõu seletuskirja kohaselt lähtutakse esmalt üldplaneeringust ja selle puudumisel maakonnaplaneeringust.

Kuna istandikke suunatakse rajama maadele, mis ei ole aktiivses põllumajanduslikus kasutuses, ei vähene põllumajandustootjate kasutuses olev kõrge viljakusega maa-ala. Seega ei kaasne

¹⁴ [Metsa- ja puidusektori sotsiaalmajanduslik mõju 2022. aastal, Ernst & Young Baltic, 2024.](#)

¹⁵ [OSKA tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele: metsandus ja puidutööstus, 2022.](#)

¹⁶ Lutter, R.; Tullus, A.; Kanal, A.; Tullus, T.; Vares, A.; Tullus, H. (2015) Growth development and plant-soil relations in mid-term silver birch (*Betula pendula* Roth) plantations on previous agricultural lands in hemiboreal Estonia. European Journal of Forest Research, 134(4), 653–667. DOI: 10.1007/s10342-015-0879-x.

¹⁷ <https://pilv.envir.ee/index.php/s/F7PYFPfsFmExm9W>.

¹⁸ <https://stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/pollumajandus-kalandus-ja-jahindus/pollumajandus>.

istandike rajamisega negatiivset mõju põllumajandustootmisele ega toidujulgeolekule. Kui istandike rajamisel säilib maa põllumajanduslik kasutusklassifikatsioon, on vajaduse korral võimalik maa taas kasutusele võtta põllumajanduslikuks tootmiseks. See tagab põllumajandustootjatele paindlikkuse tulevikus maa kasutuse üle otsustamisel.

EUDRi juhenddokument (C/2025/4524) käsitleb eraldi „põllumajandusliku kasutamise“ juhtumeid. Seega lähtume juhenddokumendis toodud põhimõttest põllumaale rajatud istandiku aluse maa-ala uuesti kasutusele võtmise põllumajanduslikuks kasutamiseks ja sh veiste kasvatamiseks.

Eelnõu punktis 5 on sätestatud, et istandik rajatakse mittemetsamaale ja punktis 6 on loetletud istandiku rajamise tingimused. Tingimustes tuleneb, et istandiku rajamiseks sobiv maa-ala ei ole viimase 5 aasta jooksul saanud põllumajandustoetusi ega ole väärtuslik põllumaa või väärtuslik püsirohuma. Sellest järeldub, et istandiku rajamine on kavandatud eelkõige sellisele põllumajandusmaale, mis on mingil põhjusel tootmisest kõrvale jäänud või ajutiselt kasutusest välja jäänud.

Sellist maa-ala on põhjendatud käsitleda analoogselt ajutise kesa all oleva maaga. Euroopa Komisjoni EUDRi juhenddokumendi punktis 11.4a selgitatakse terminit „põllumajanduslik kasutamine“ ning tuuakse välja, et tootmisest kõrvalejäetud põllumajandusmaa ja ajutise kesa all olev maa kuuluvad EUDR tähenduses põllumajandusliku maakasutuse alla.

Juhenddokumendis on täpsustatud põllumajandusliku kasutuse alla kuuluvad maakasutuskategooriad EUDRi mõistes. Seetõttu kohaldatakse põllumajandusmaale rajatud istandike puhul järgmist lähenemist, kui piisavalt veenvate tõenditega on võimalik tõendada, et

- i) maatükk oli eespool kirjeldatud „põllumajanduslikus kasutuses“ enne 31. detsembrist 2020 ning

- ii) tootja otsustas enne või pärast nimetatud kuupäeva istutada sellele maatükile lühikese raieringiga madalmetsa või võttis kohustuse maad ajutiselt metsastada, ning

- iii) see maa ei kuulu metsamajandamiskava kohaldamisalasse ega sellise seaduse alla, millega nõutakse selle maatüki puhul metsamajandamist või metsa kaitset,

siis loetakse EUDRi tähenduses, et see maatükk jääb põllumajanduslikuks kasutamiseks. Sellisel juhul võib tootja jätkata sellel maatükil põllumajanduslikku tegevust ka pärast istandiku rajamist või selle likvideerimist.

Istandiku likvideerimisel on raadamine EUDRi tähenduses lubatud ning istandikust pärineva puidu turustamine on lubatud, kuna EUDRi kohaselt käsitletakse istandikku metsana, mis asub põllumajanduslikul maal.

Pärast põllumajandusmaale rajatud istandiku likvideerimist on võimalik maa-ala taas kasutusele võtta põllumajanduslikuks otstarbeks, sealjuulgas veisekasvatuseks. Sellisel juhul jääb maa EUDRi mõttes põllumajanduslikku kasutusse ning tootja võib jätkata tavapäraselt põllumajanduslikku tegevust.

Statistikaameti põllumajanduse struktuuriuuringu andmetel oli Eestis 2023. aastal kokku 988 000 hektarit kasutatavat põllumajandusmaad, millest 72% oli põllumaa, pea 28% püsirohuma, 0,4% püsirohud ja 0,3% koduaed. 12% püsirohumaast ehk 3% kogu kasutatavast põllumajandusmaast on siiski tootmiseks mittekasutatav hooldatav püsirohuma. Seega on Eestis võrreldes ELi keskmisega tunduvalt rohkem tootmiseks mittekasutatavat, kuid heas põllumajanduslikus ja keskkonna poolest korras hoitavat maad, mille eest saadakse ka ELi toetusi (ELi keskmine 2020. aastal oli 3,8% püsirohumaast).

Maaülikooli pikaajalise teadustöö tulemused näitavad, et istandikud kasvavad viljakatel muldadel kiiresti, ületades kasvukiiruses oluliselt metsamaa puistuid. Kehvema viljakusega

muldadel on kasv varieeruvam ning suurt produktsooni ei ole oodata, eriti põuakartlikel muldadel. Kaasikute eeldatava raieringi pikkus istandikes on 35 aastat.

Tuginedes Eesti Maaülikooli 2020. a projekti „Kaseistandike potentsiaal kliimamuutustega kohanemisel ja leevendamisel: ökoloogilis-majanduslik analüüs“ lõpparuandele, saab keskmiselt hinnata (nelja mullatüübiga põldude näitel), et istutatud kaasikute keskmine juurdekasv kasvutsükli jooksul on 11,8 m³/ha/a. SMI2023 andmetel on arukase keskmine aasta juurdekasv 6,0 tm/ha/. Seega keskmiselt on vahe metsa- ja põllumaale rajatud kaasikute puhul 5,8 tm/ha/a. Puidu töötlemisel tekib otsesest lisandväärtust summas 164 eurot 1 tm kohta (metsa- ja puidusektori sotsiaalmajanduslik mõju 2022. aastal¹⁹).

Seega toodab ühe hektari suurune kaseistandik igal aastal keskmiselt 11,8 * 164 = 1935 eurot lisandväärtust. Ühe hektari suurune tulundusmetsa kaasik toodab keskmiselt 6 * 164 = 948 eurot lisandväärtust, mis on ligi 50% vähem kui istandik. Siiski tuleb arvestada, et ka loodusliku tekkega viljakate kasvukohatüüpide kaasikutes võib juurdekasv olla kuni 10 tm/ha/a. Istandikke rajades võib maaomanikel olla alternatiivne võimalus saada tulu ning aidata sel viisil kaasa maapiirkonna majanduse elavdamisele ja regionaalarengule.

Eraldisepõhine metsakorraldus (punkt 19)

Loobudes metsa inventeerimisest katastri- või majandusüksuse kaupa, on maaomanikel võimalik oma metsa andmeid uuendada. Uued inventeerimisandmed saab esitada eraldise põhjal. Muudatuse kohaselt saab metsaregistris andmeid uuendada nt pärast raie tegemist. Tegemist on lisavõimalusega, mitte kohustusega, mis ei too kaasa negatiivset mõju maaomanikele.

Metsakorraldusfirmadele on mõju ebaoluline, kuna metsa korraldamise meetodika ei muutu. Kuna hetkel erametsaomanikele teenus turul puudub, siis ei ole teada kui palju tuleb ainult ühe eraldise inventeerimise eest tasuda. Siiski tuleb arvestada, et tegemist on täiendava võimalusega metsa inventeerimisel.

Omandamine piirangute seadmisel (punkt 23)

Võimalik on positiivne mõju maaomanikele, kuna sätte eesmärk on tasakaalustava mehhanismi loomine omandamisena, kui kohalik omavalitsus seab planeeringuga ebaproportsionaalseid kitsendusi, mis piiravad maaomaniku õigust oma omandit vabalt kasutada/käsitada.

Praegu ei ole alust eeldada, et täielik uuendusraie piiramine muutuks KOV-i poolt massiliseks. Siiski on planeeringuid, kus metsa majandamine on lubatud üksnes nt valikraiet kasutades.

KOV üldplaneeringutega määratud raiepiirangutega alade kogupindala on ligikaudu 56 792 ha. RMK maadel – 29 721 ha.

Neist umbes 9 900 ha on alad, kus lageraie on keelatud. RMK maadel – 4660 ha; 2 ha piirang 577 ha.

Kujundusraie poollooduslikul kooslusel (punkt 29)

Muudatusega lisatakse võimalus kujundusraiet teha ka poollooduslike koosluste hooldamisel väljaspool kaitstavaid loodusobjekte. Poollooduslikud kooslused ei ole olulised üksnes looduskaitsest aspektist, vaid neil on ka sotsiaalmajanduslik mõju, kuna nende hooldamine on maapiirkondades ka elatusallikas.

Poollooduslikud kooslused on ökosüsteemid, mille pikaajaliseks püsimiseks on vajalik inimese mõõdukas toimetamine – karjatamine ja niitmine. Poolloodusliku koosluse hooldamiseks makstakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023–2027 vahenditest toetust.

¹⁹ [Eesti metsa- ja puidusektor 2022.](#)

Raielangi pindalal vähenemine (punktid 32 ja 33).

Mitme eraldise piires paikneva lageraielangi pindala vähendamine (seitsmelt hektarilt viiele hektarile) võib kaasa tuua vajaduse täiendada metsakorraldamise järele.

Raie edasilükkamine lükkab edasi metsaomanikule ka raiest saadavat tulu ning sellel on mõju piirkonna tööhõivele ja regionaalsele arengule.

Kõigist piirnevate aladega lageraie metsateatistest moodustavad sellised metsateatistid ligikaudu ühe protsendi. 2023. a esitati mitme eraldise peale, mis on suuremal alal kui viis hektarit, 544 lageraie metsateatist (lageraie metsateatisti esitatakse aastas keskmiselt 50 000, 2024 a. esitati üle 63 000).

Juulis 2024 kehtivate metsateatiste andmetel on keskmine kavandatud raielangi pindala riigimetsas 2,2 ja erametsas 1,4 hektarit.

Muudatusel ei ole tagasiulatuvat mõju. Muudatus laieneb neile teatistele, mis esitatakse pärast kavandatud muudatuse jõustumist.

Trassiraie

Punktiga 34 lisatakse trassiraie hulka ka varem raadatud ala puhastamine puudest või puittaimestikust, sest trassiraie on mingi kindla maa-ala hooldamine, mitte metsakasvatustlik võtte ega ka raadamine. Muudatus lihtsustab seega metsaomanikel ja ka Elektrilevi OÜ-l hooldada raadatud alasid. Senise korra kohaselt tuli ka raadatud alade hooldamiseks esitada metsateatis raadamise kohta, kuna ala võis juba vastata MSis sätestatud metsamaa mõistele. Nii on ka võimalik turustada hooldatud aladelt saadavat puitu hõlpsamalt, sest tegemist ei ole raadamisega metsaseaduse tähenduses.

Elektrilevi jaotusvõrgu näitel vajab hooldatakse üle 14 000 kilomeetri ulatuses liinikoridore, millest üle 8 500 kilomeetri elektriliinidest asub metsaaladel.

Raadamine (punkt 35)

Raadamise mõistet muudetakse. Raadamine on maa kasutusotstarbe muutmine, millele võib eelneka ka mõni muu tegevus kui raie, näiteks on raadamine ka kändude juurimine, maa puittaimestikust puhastamine vm. Seega on raadamine iga tegevus, mis on tehtud eesmärgiga muuta maa kasutusotstarvet ja mille tulemusena ei saa kasutada maad metsana või metsa kasvatamiseks. Maaomanik, kes on soovinud teha raadamist, kuid on teinud seda lageraie metsateatist esitades (et vältida raadamisõiguse tasu), peab arvestama, et metsaseaduse muudatuse jõustumisel tuleb ala lõplikult kändudest puhastamise eest tasuda raadamisõiguse tasu. Raadamisõiguse tasu määr on kehtestatud 12.06.2024 kliimaministri määrusega nr 40 „Raadamisõiguse tasu määra arvutamise meetodika ja tasumäär“. Määruse kohaselt on ühe hektari raadamisõiguse tasumäär 4462 eurot.

Raieõiguse ning metsamaterjali müügi- ja ostutehingu teatis (punkt 41)

Muudatuse kohaselt tuleb edaspidi residendist juriidiline isik, Eestis püsivat tegevuskohta omav mitteresident ja füüsilisest isikust ettevõtjale esitada Maksu- ja Tolliametile andmed maksustamisperioodil füüsiliselt isikult ostetud raieõiguse või metsamaterjali kohta järgneva aasta 1. veebruariks. Muudatusega vähendatakse halduskoormust, kuna materjali müüja ei pea enam teavitust esitama, samuti tuleb ostjal teavitada üksnes füüsiliselt isikult ostetud raieõiguse või metsamaterjali kohta.

2024. aastal tegi metsamaterjali ja/või raieõiguse tehinguid 5756 füüsilist isikut.

Seadusemuudatus mõjutab ka juriidiliste isikute halduskoormuse vähenemist. Teatist ei pea esitama, kui tehinguid teevad juriidilised isikud omavahel (ostja-müüja juriidilised isikud) või kui juriidiline isik müüb metsamaterjali või raieõigust füüsilisele isikule. 2024. ja 2025 aastal on Maksu- ja Tolliametile esitatud ostu-müügiteatise järgi selliseid tehinguid teinud 2024. aastal 1727 ja 2025. aastal 1672 juriidilist isikut. Seega varasemate aastate tehingute hulgale tuginedes väheneb aastas hinnanguliselt ligi 1700 juriidilise isiku halduskoormus.

Metsateatise e-kirjaga esitamisest loobumine (punktid 43 ja 45)

Metsateatise e-postiga esitamisest loobumine mõjutab keskmiselt 1300 metsaomanikku, kuid riik on loonud võimaluse saada metsaühistute vahendusel tasuta nõustamisteenust, mille hulka kuulub ka asjaajamine raiete tegemisel. Seega ei jää senisel viisil metsateatise esitanud metsaomanikud abita. Samas jääb endiselt võimalus esitada metsateatis ka paberil.

Muudatus aitab vähendada Keskkonnaameti töökoormust, sest ära jääb andmete sisestamine ning kirjade ja e-kirjade saatmine, kuna andmed edastatakse metsaregistri vahenduse. Samuti võib muudatus kaasa aidata metsaühistute liikmeskonna suurenemisele ning erametsaomanike tugisüsteemi arengule, mis on üks riigi eesmärkidest olnud metsanduse arengukavas aastani 2020 ning kavandatud metsanduse arengukava 2035 eelnõus.

Raie lõpetamisest teavitamine (punkt 48)

Metsaomanikele kehtestatakse nõue teavitada Keskkonnaametit kavandatud raie (v.a trassiraie, valgustusraie ja raadamine) lõpetamisest. Muudatus puudutab kõiki metsaomanikke, kes esitavad metsateatise ja kavandavad erinevaid raieid. Mõju halduskoormusele saab pidada väikeseks, kuna metsaregistris tehakse IT-arendus, mis võimaldab metsateatise esitajale ka tööde tegemisest süsteemis teada anda.

Mõju kokkuvõte metsaomanikele ja metsakorraldusettevõtetele

Halduskoormust aitab vähendada loobumine kohustusest esitada raieõiguse või metsamaterjali müümisel raieõiguse või metsamaterjali müümise teatis Maksu- ja Tolliametile. Samuti kaob metsa uuendamise võtete rakendamise ja metsa uuenemise tähtaja pikendamise taotluse esitamise kohustus.

Lisandub kohustus teatud raietööde lõpetamisel metsaregistrisse loodud arenduse kaudu sellest teada andma.

Raielangi pindala vähendamine viiele hektarile võib metsaomanikele kaasa tuua vajaduse uue metsakorraldamise järele. Väiksema raielangi tegemisega (kui kehtiva korra järgi oleks võimalik teha suurem) lükkub edasi ka raiest tulu saamise metsaomanikule.

Muudatusega luuakse metsaomanikele ka lisavõimalusi. Nimelt luuakse reeglid istandike rajamiseks ja majandamiseks, mis annab neile lisavõimaluse suurendada oma tulusid. Istandike reeglite loomisel tekib maaomanikel valikuvabadus, kas registreerida istutatud puud n-ö istandikuna või jätkata praegusel kujul ehk teatud east ja kõrgusest alates loetakse istutatud puud metsaks ning rakenduvad metsaseaduses kehtestatud metsamajandamise reeglid, mis on rangemad. Seega saavad omanikud metsastamise asemel valida ka lihtsamate majandamisnõuetega istandiku rajamise, kui nõuded on täidetud, või jätkata tavapärase metsa majandamisega.

Samuti tekib võimalus inventeerida metsa ka eraldise põhjal ning võimalus teha kujundusraiet poollooduslike koosluste hooldamisel ka väljaspool kaitstavaid loodusobjekte.

Kokkuvõttes sihtrühmade koormus pigem väheneb.

Mõju valdkond – mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Mõju sihtrühm: Keskkonnaamet (sõltuvalt muudatusest mõjutab 38 ametniku tööd) ja Keskkonnaagentuur.

70% majandusmetsade eesmärgi kehtestamine (punkt 3)

Muudatusega ei kaasne lisakulusid Keskkonnaagentuurile, kuna SMI korraldamine on Keskkonnaagentuuri ülesanne metsaseaduse § 9¹ järgi. Keskkonnaameti töökoormus suureneb edaspidi kohustuse tõttu hinnata looduskaitseaduse §-s 10 sätestatud kaitse alla võtmise otsustamisel selle mõju majandusmetsa pindalale ning vajaduse korral alade kaitse alt välja arvamise või kaitse-eeskirjade muutmise menetluse korraldamisel.

Hindamiseks on vaja uut infotehnoloogilist vahendit, millega on võimalik majandusmetsade osakaalu jälgida. Selleks on tarvis korrigeerida ka liikide ja elupaikade kaitse põhimõtteid, et seatud 70% eesmärgi täitumisel kaaluda alade kaitse alt välja arvamist.

Kuna ka praegu hindab amet kaitsealade kaitse tulemuslikkust ja tõhusust ning tegeleb paralleelselt kaitsealuste objektide kaitse alt välja arvamise, siis lähiajal KeA koormus ei muutu.

Puu- ja põõsaistandik (punktid 5 ja 6)

Keskkonnaametile tekib kohustus vaadata, kas istandikega seotud dokumendid on olemas, kui istandik soovitakse rajada alale, mille kohta tuleb anda eksperthinnang või Maa- ja Ruumiameti kooskõlastus. KeAs mõjutab muudatus seitsme ametikoha töökohustusi, kui on tarvis kontrollida ka istandikega seotud lisadokumentide olemasolu. Istandikega seotud nõuete rakendamine nõuab ka metsaregistri arendust, et pidada arvestust istandike pindala, puuliigi ning asukoha kohta. Arendustöö maksumuseks hinnatakse ligikaudu 200 000 eurot.

Metsanduse arengukava

Punktiga 12 tehtav muudatus on väikese mõjuga, sest metsanduse pikka vaadet käsitletakse teistes strateegilistes dokumentides („Eesti metsapoliitika põhialused“, „Eesti 2035“ jm) ning eraldi metsanduse arengukava koostada ei ole tarvis.

Metsapoliitika põhialuste uuendamine on avalik protsess. See suurendab mõnevõrra nii Keskkonnaameti kui ka Keskkonnaagentuuri töökoormust.

Metsandusalane õppe- ning teadus- ja arendustegevus

Punkti 18 kohaselt tuleb Keskkonnaametil menetleda kutseõppe-, teadus- või arendusasutuse taotlust, kui metsandusalase õppe- ning teadus- ja arendustööks on vaja kalduda kõrvale metsa majandamise kohta sätestatud nõuete täitmisest. Kehtiva seaduse kohaselt saab metsa majandamise eeskirjaga erandeid teha üksnes Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisel oleva metsa majandamiseks teaduseesmärkidel. Muudatusega saavad metsandusalase õppetegevusega tegelevad Eesti Maaülikool ja Luua Metsanduskool edaspidi vajaduse korral ka erametsaomanikele kuuluval maal õppe-, teadus- ja arendustööd teha. Mõju puudutab KeAs ühte ametikohta ning töökoormust võib pidada väikeseks.

Eraldisepõhine metsakorraldus (punkt 19)

Avaliku sektori üldine töökorraldus jääb eraldisepõhise metsakorralduse põhimõtte rakendamisel samaks. Keskkonnaagentuuril võib esineda vaid väike kulude kasv kontrollkäikudel andmete kontrollimiseks läbitavate kilomeetrite hulga kasvu tõttu. Seda aitab kompenseerida kvaliteetsete andmete esitamise suurem hulk ning korduskontrollide ja Keskkonnaameti tehtavate metsauuenduseksperitiiside vähenemine. Eraldisepõhisele metsakorraldusele üleminekuga kulusid ei kaasne, kuid ruumandmete muutmise kontrolliks kulub hinnanguliselt 40 000 eurot.

Keskkonnaametil võib eraldisepõhisele inventeerimisele üleminek koormust vähendada, eriti metsauuenduseksperitiiside välitööde arvelt. Järelevalvet on samuti võimalik tõhustada, sest info raiutud metsaeraldise kohta jõuab metsaregistrisse kiiremini kui uued inventeerimisandmed praeguse korra järgi. Muudatus mõjutab KeAs 38 ametikohta, kus tegeldakse metsateatiste menetlemise ja metsauuenduse eksperitiisidega.

Raielangi pindala vähenemine (punktid 32 ja 33)

Muudatustega suureneb Keskkonnaameti töökoormus lageraie metsateatiste menetlemisel, kuna raielangi lubatud suuruse vähendamise seitsmelt hektarilt viiele hektarile väheneb metsaregistri automaatotsuste arv lageraie metsateatiste menetlemisel kolmandiku võrra ning need metsateatise suunatakse spetsialistidele menetlemiseks. 2024. aastal menetles

metsaregistri automaatsüsteem 40 517 lageraie metsateatist. Kokku esitati 2024 aastal lageraie metsateatise 63 132. Seega tuleb muudatuse jõustumisel menetleda veel lisaks vähemalt 10 000 lageraie metsateatist. Selleks peab Keskkonnaamet ümber korraldama oma tööjaotuse. Samas vähenevad kulud, kuna e-postiga metsateatise ei pea registrisse kandma ning metsa uuendamisevõtete pikendamise taotlusi ei ole vaja menetleda. Lisaks vähendab eraldisepõhine metsakorraldus nt metsauuendusekspektiivide koostamise vajadust. Muudatus mõjutab otseselt tööd KeA 18 ametikohal.

Raadamine (punkt 35)

Raadamise mõiste täiendamine muu tegevusega võib suurendada esitatavate metsateatiste arvu. Samas võib pidada seda marginaalseks, sest suur osa raadamisi tehakse siiski raadamise metsteatist esitades. Muudatus mõjutab KeAs ühe ametikoha tööd.

Metsateatise e-kirjaga esitamisest loobumine (punktid 43 ja 45)

2023. aastal esitasid metsaomanikud e-posti teel digiallkirjaga 5769 teatist, neist füüsilised isikud 3692, juriidilised isikud 1119, muu omandivormi esindajad 620 ja RMK 338. Muudatusega väheneb Keskkonnaameti töökoormus, sest ära jääb andmete sisestamise ning kirjade ja e-kirjade saatmine, kuna andmed edastatakse eeldatavasti metsaregistri vahendusel. Muudatus mõjutab 38 ametikoha tööd.

Raie lõpetamisest teavitamine (punkt 48)

Eelnõu punktiga 48 kehtestatakse metsaomanikele nõue teavitada Keskkonnaametit kavandatud raie lõpetamisest. Muudatusega kaasneb IT süsteemide arendusvajadus 130 000 eurot.

Keskkonnaametil on võimalik teavituse alusel teha otsuseid naabruses asuvate raielankide metsateatiste menetlemisel. Samuti on võimalik tehtud raiete korral teha riskipõhist järelevalvet metsa majandamise nõuete täitmise üle. Muudatus mõjutab 38 ametikoha tööd. Kui raie lõpetamisest teavitamiseks tehtav IT-arendus saab valmis, on mõju töökoormusele pigem positiivne.

Mõju sihtrühm: Riigimetsa Majandamise Keskus.

Raielangi pindala vähenemine

Punktides 32 ja 33 nimetatud muudatustel on mõju RMK raiutavate alade pindalale ning seeläbi vähenevad riigi tulud. Lankide valimine ja arvestuslangi täitmine muutub keerulisemaks, kuna külgneva langi raiumisel tuleb järgida uuenemise nõuet. See omakorda lükkab allesjääva puistu raie 5–6 aastat edasi. Selle aja jooksul võib tekkida ka metsakahjustusi (ürask, tuul), mistõttu saadakse hiljem vähem tulu. Lisaks on allesjäänud hajusalt paiknevate alade majandamine kulukas. Mõju alade suurusele on keeruline välja tuua.

RMK viie aasta uuendusraie pindala

Eelnõu punktidega 51 ja 52 ei määrata edaspidi enam iga aasta RMK-le uuendusraie pindala viieks aastaks. Muudatusel on positiivne mõju, kuna võimaldab pikemat planeerimist. Samas jäetakse muudatusega alles ka paindlikkus ootamatute olukordade lahendamiseks. Muudatus ei too kaasa lisakulusid RMK-le.

Mõju sihtrühm: Kaitseministeerium.

Riigikaitse väljaõppe korraldamine

Punktiga 39 tehtavate muudatuste kohaselt ei ole Kaitseministeeriumil edaspidi tarvis taotleda tema valitsemisel olevas riigimetsas väljaõppe korraldamiseks Vabariigi Valitsuselt luba. Loa taotlemine on pikk protsess, kuid väljaõppe korraldamise vajadus võib olla kiireloomuline,

mistõttu võib kannatada saada väljaõppe efektiivsus. Perioodil 2010–2025 on väljastatud neli Vabariigi Valitsuse korraldust, ühe menetlus on pooleli. Muudatus vähendab Kaitseministeeriumi ja Vabariigi Valitsuse töökoormust.

Mõju sihtrühm: kohalikud omavalitsused (Eestis on 78 kohalikku omavalitsust)

Punktiga 23 tehtava muudatusega antakse kohaliku omavalitse üksusele alus ja võimalus omandada väljaspool riiklikult või kohaliku omavalitsuse kaitstavat loodusobjekti metsaga kinnisasi, kui KOV seab planeeringuga täieliku uuendusraie keelu.

See tähendab, et KOV peab eelarvesse planeerima omandamisega seotud kulutused. Seega suurim potentsiaalne mõju KOV-ile on võimalik koormus eelarvele.

KOV-i töökoormus võib kasvada, kui tekib vajadus teha omandamisega seotud toiminguid.

Mõju kokkuvõte riigiasutustele

Riigiasutustest mõjutavad metsaseaduse muudatused peamiselt Keskkonnaametit ja Keskkonnaagentuuri.

Keskkonnaametile tekib järgmisi lisaülesandeid:

- 1) raielangi pindalal vähenemisega seotud metsateatiste menetlemine;
- 2) istandikega seotud dokumentide olemasolu kontrollimine (Maa- ja Ruumiameti kooskõlastuse olemasolu);
- 3) metsanduslase õppe- ning teadus- ja arendustegevus erandi taotluse menetlemine.

Keskkonnaameti töökoormust vähendavad järgmised muudatuses:

- 1) ei ole vaja sisestada registrisse e-postiga laekunud digitaalselt allkirjastatud metsateatise;
- 2) ei ole vaja menetleda metsa uuendamise võtete rakendamise tähtaja ning metsa uuenemise tähtaja pikendamise taotlusi;
- 3) eraldisepõhine metsakorraldus võib vähendada metsauuendusekspertiiside koostamise vajadust.

Metsaomanike poolt raie lõpetamisest teavitamine annab Keskkonnaametile võimaluse teha otsuseid naabruses asuvate raielankide metsateatiste menetlemisel. Samuti on võimalik tehtud raiete korral teha riskipõhist järelevalvet metsa majandamise nõuete täitmise üle.

Keskkonnaameti töökoormus kokkuvõttes ei muutu, sest töö tehakse olemasolevate töötajatega töö ümberkorraldamise kaudu.

Keskkonnaagentuuril võib esineda eraldisepõhise metsakorralduse põhimõtte rakendamisel kulude kasv kontrollkäikude tõttu. Seda aitab kompenseerida kvaliteetsete andmete esitamise suurem hulk ning korduskontrollide vähenemine.

Suurem mõju RMK-le on seotud lageraielangi pindala vähendamisega, mis vähendab ka riigi tulusid.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Infosüsteemide arendused puudutavad metsaregistrit (hinnanguliselt 370 000 eurot) kaetakse riigieelarvest Kliimaministeeriumi valitsemisala eelarve piires.

Istandikega seotud nõuete rakendamine nõuab metsaregistri arendust, et pidada arvestust istandike pindala ning asukoha üle, kuna praegu selline register puudub. Metsanduse pikka vaadet käsitletakse teistes strateegilistes dokumentides („Eesti metsapoliitika põhialused“, „Eesti 2035“ jm) ning eraldi metsanduse arengukava koostada ei ole tarvis.

Muudatustega punktides 32 ja 33 suureneb Keskkonnaameti töökoormus lageraie metsateatiste menetlemisel: raielangi lubatud suuruse vähendamisel viiele hektarile väheneb metsaregistri automaatotsuste arv lageraie metsateatiste menetlemisel kolmandiku võrra ning need metsateatised suunatakse spetsialistidele menetlemiseks. Samuti tuleb investeerida, et arendada metsaregistrit.

2024. aastal menetles metsaregistri automaatsüsteem 40 517 lageraie metsateatist. Kokku esitati lageraie metsateatiseid 63 132. Seega tuleb muudatuse jõustumisel menetleda veel lisaks vähemalt 10 000 lageraie metsateatist. Selleks tuleb Keskkonnaametil oma töö ümber korraldada. Samas vähenevad kulud, kuna e-postiga metsateatise edaspidi ei esitata. Lisaks vähendab eraldisepõhine metsakorraldus näiteks metsauuendusekspertiiside koostamise vajadust ning ei ole vaja enam menetleda harvendusraie metsateatiseid. Keskkonnaameti töökoormus kokkuvõttes ei muutu, sest töö tehakse olemasolevate töötajatega töö ümberkorraldamise kaudu.

Avaliku sektori üldine töökorraldus jääb eraldisepõhise metsakorralduse põhimõtte rakendamisel samaks, Keskkonnaagentuuril võib esineda vaid väike kulude kasv kontrollkäikudel andmete kontrollimiseks läbitavate kilomeetrite hulga kasvu tõttu. Seda aitab kompenseerida kvaliteetsete andmete esitamise suurem hulk ning korduskontrollide ja Keskkonnaameti tehtavate metsauuendusekspertiiside vähenemine. Eraldisepõhisele metsakorraldusele üleminekuga kulusid ei kaasne.

Punkti 41 muudatuse rakendamine eeldab Maksu- ja Tolliameti (MTA) poolt uue tehnilise lahenduse ja deklaratsiooni väljatöötamist. Sellega kaasneb MTA-le arenduskulu summas ligikaudu 300 000 eurot, milleks on vaja taotleda täiendavaid vahendeid riigieelarvest.

8. Rakendusaktid

Metsaseaduse rakendamiseks on vaja muuta järgmisi rakendusakte:

- 1) keskkonnaministri 28. augusti 2017. a määrus nr 32 „Metsaressursi arvestuse riikliku registri põhimäärus“;
- 2) keskkonnaministri 27. detsembri 2006. a määrus nr 88 „Metsa majandamise eeskiri“;
- 3) keskkonnaministri 16. jaanuari 2009. a määrus nr 2 „Metsa korraldamise juhend“;
- 4) keskkonnaministri 11. augusti 2017. a määrus nr 28 „Metsateatise esitatavate andmete loetelu ning metsateatise esitamise, menetlemise ja registreerimise kord ning tähtsused“;

Samuti tuleb koostada ja kehtestada kaks uut rakendusakti:

- 1) „Istandike maa-alade ruumiandmed; registreerimise, sealhulgas eksperdihinnangu andmise, istandiku rajamise, kasvatada lubatud puuliikide ja kasutada lubatud kultiveerimismaterjali algmaterjali päritolupiirkonnad ning majandamise täpsemad nõuded“;
- 2) „Majandusmetsade hulka mittekuuluvate alade loetelu, majandusmetsa osakaalu arvutamise ja jälgimise meetodika“.

9. Seaduse jõustumine

Enamik seadusega kavandatud muudatusi täpsustavad kehtivaid nõudeid, seetõttu ei ole vajadust jätta muudatuste jõustumiseks pikemat kohanemisaega ning need jõustuvad üldises korras. Kuna metsanduse arengukava aastani 2035 eelnõu esitatakse Vabariigi Valitsusele paralleelselt käesoleva eelnõuga, siis selleks, et ei tekiks olukorda, kus punktiga 12 planeeritud muudatus hakkab kehtima enne arengukava heakskiitmist, siis hakkab § 1 punkt 12 jõustuma 1.01.2027.

Selleks, et arendustööd jõuaksid valmis teha nii riik kui ka metsaregistrit kasutavad ettevõtted, jõustuvad § 1 punktid 19, 21, 22, 32, 33, 41 ja 48 samuti 2027. aasta 1. jaanuaril ning punktid

5, 6, 8 ja 13 2027. aasta 1. detsembril. Paragrahvi 1 punkt 20 jõustub 1.07.2028, kuna selleks on enne tarvis metoodika välja töötada.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

12.08.2024 esitati eelnõu esimest korda eelnõude infosüsteemi (EIS; toimik nr 24-0812) kaudu kooskõlastamiseks Haridus- ja Teadusministeeriumile, Justiitsministeeriumile, Kaitseministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ning ettepanekute tegemiseks Eesti Linnade ja Valdade Liidule, metsakorraldusettevõtetele, Eesti Maaülikoolile, Eesti Erametsaliidule, Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidule ja Eesti Keskkonnaühenduste Kojale.

Kokku laekus 217 ettepanekut ja kommentaari 27 asutuselt, ühingult ja eraisikult.

Haridus- ja Teadusministeerium, Justiitsministeerium, Kaitseministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning Rahandusministeerium kooskõlastasid märkustega. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium jättis eelnõu kooskõlastamata, esitades märkused.

19.12.2024 esitati EISi kooskõlastamiseks Justiitsministeeriumile ning Kaitseministeeriumile Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile. Täiendavalt esitasid ka huvirühmad ettepanekuid.

Eelnõu esitati uuesti kooskõlastamisele, kuna võrreldes 12.08.2024 esitatud eelnõuga on see saadud tagasiside põhjal mõnevõrra muutunud.

Eelnõu esitati uuesti kooskõlastamiseks ministeeriumitele ning arvamuse avaldamiseks järgmistele huvirühmadele:

Eesti Erametsaliit, Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liit, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, Eesti Linnade ja Valdade Liit, Eesti Keskkonnaühenduste Koda, Eesti Maaülikool, Tartu Ülikool, metsakorraldusettevõtted, AS Tallinna Lennujaam, Ridali Lennuklubi, Viljandi Lennuklubi.

Algatab Vabariigi Valitsus.....2026. a.

VABARIIGI VALITSUS

MÄÄRUS

**Majandusmetsade hulka mittekuuluvate alade loetelu,
majandusmetsa osakaalu arvutamine ja
selle rakendamise meetodika**

Määrus kehtestatakse metsaseaduse § 2 lõike 4 alusel.

§ 1. Majandusmetsade hulka mittekuuluvate alade loetelu

70 protsendi majandusmetsade hulka ei kuulu järgmised alad:

- 1) looduskaitseaduse § 10 lõike 1 alusel kaitse alla võetud kaitsealad ja hoiualad;
- 2) looduskaitseaduse § 10 lõike 2 alusel kaitse alla võetud ja § 50 lõike 2 alusel kindlaks määratud püsielupaigad;
- 3) looduskaitseaduse § 10 lõike 6 alusel kaitse alla võetud looduse üksikobjektid;
- 4) looduskaitseaduse § 10 lõike 7 alusel kaitse alla võetud kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavad loodusobjektid;
- 5) looduskaitseaduse § 37 kohane ranna piiranguvöönd, arvestades §-s 35 sätestatud kitsendustega, väljaspool tiheasustusala;
- 6) metsaseaduse § 23 lõikes 1 nimetatud vääriselupaigad avalik-õigusliku isiku omandis olevas metsas ja riigimetsas ning vääriselupaigad, mille kaitseks on sõlmitud metsaseaduse § 23 lõike 4 kohane leping;
- 7) nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) I lisa nimetatud metsaelupaigatüübid riigimaal;
- 8) I ja II kategooria loomade ning taimede, samblike ja seente kasvukohad;
- 9) kavandatavad kaitstavad alad, sh hüvitusalad;
- 10) alusel sõlmitud lepinguga kaitstavad alad.

§ 2. Majandusmetsa protsendi arvutamise ja jälgimise meetodika

(1) Metsaseaduse § 2 lõikes 3 seatud eesmärgi täitmist hindab üks kord aastas Keskkonnaagentuur, kasutades metsaseaduse §-s 9¹ sätestatud riiklikku metsade inventeerimise statistilist valikmeetodit.

ENERGEETIKA- JA KESKKONNAMINISTER

MÄÄRUS

Tallinn

Istandike maa-alade ruumiandmed, registreerimise, sealhulgas eksperdhinnangu andmise, istandiku rajamisel kasvatada lubatud puuliikide algmaterjali päritolupiirkonnad ning majandamise täpsemad nõuded

Määrus kehtestatakse metsaseaduse § 3¹ lõike 5 alusel.

§ 1. Määruse reguleerimisala

Määrusega kehtestatakse istandike registreerimise, rajamise ja majandamise nõuded.

§ 2. Istandike kaardistamine

§ 3. Istandike registreerimise nõuded

§ 4. Eksperthinnangu andmise tingimused

§ 5. Istandike rajamise, kasvatada lubatud puuliikide ja kultiveerimismaterjali päritolu nõuded

§ 6. Istandike majandamine

§ 7. Istandiku lõpetamine ja maa edasine kasutus

ENERGEETIKA- JA KESKKONNAMINISTER

MÄÄRUS

Tallinn

**Keskkonnaministri 28.08.2017 aasta määruse
nr 32 „Metsaressursi arvestuse riikliku registri
põhimäärus“ muutmine**

Määrus kehtestatakse metsaseaduse § 9 lõike 2 alusel.

Keskkonnaministri 28.08.2017 aasta määruses nr 32 „Metsaressursi arvestuse riikliku registri põhimäärus“ tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 7 lõiget 2 täiendatakse punktiga 4 järgmise sõnastuses:
„4) “.

EELNÕU

ENERGEETIKA- JA KESKKONNAMINISTER

MÄÄRUS

Tallinn

**Keskkonnaministri 27.12.2016 aasta määruse
nr 88 „Metsa majandamise eeskiri“ muutmine**

Määrus kehtestatakse metsaseaduse § 10¹ lõike 3, § 24 lõigete 6, 7 ja 10, § 25 lõike 3, § 28 lõike 8¹, § 29 lõigete 3, 4¹, 5 ja 6, § 30 lõigete 3 ja 7, § 31 lõigete 3 ja 4, § 33, § 40 lõigete 4¹–7 ja 11 ning § 43 lõigete 3 ja 3² alusel.

Keskkonnaministri 27.12.2016 aasta määruses nr 88 „Metsa majandamise eeskiri“ tehakse järgmised muudatused:

- 1) paragrahvi 13 lõige 1 sõnastatakse järgmiselt:
„(1)“;
- 2) paragrahv 18 tunnistatakse kehtetuks;
- 3) määrust täiendatakse §-ga 24 järgmises sõnastuses:
„§ 24. Metsa majandamise erandid õppe-, teadus- ja arendusasutustele metsa majandamiseks teaduseesmärkidel
(1)
(2)
(3)“.

ENERGEETIKA- JA KESKKONNAMINISTER

MÄÄRUS

Tallinn

**Keskkonnaministri 16.01.2009 aasta määruse
nr 2 „Metsa korraldamise juhend“ muutmine**

Määrus kehtestatakse metsaseaduse § 11 lõigete 3 ja 4 alusel.

Keskkonnaministri 16.01.2009 aasta määruses nr 2 „Metsa korraldamise juhend“ tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 2 punkti 1 täiendatakse järgmises sõnastuses:
„/.../“

EELNÕU

ENERGEETIKA- JA KESKKONNAMINISTER

MÄÄRUS

Tallinn

**Keskkonnaministri 11.08.2017 aasta määruse
nr 28 „Metsateatisel esitatavate andmete loetelu
ning metsateatise esitamise, menetlemise ja
registreerimise kord ning tähtjad“ muutmine**

Määrus kehtestatakse metsaseaduse § 41 lõike 6 alusel.

Keskkonnaministri 11.08.2017 aasta määruses nr 28 „Metsateatisel esitatavate andmete loetelu ning metsateatise esitamise, menetlemise ja registreerimise kord ning tähtjad“ tehakse järgmised muudatused:

- 1) paragrahvi 2 lõikest 2 jäetakse välja tekstiosa „või digitaalselt allkirjastatuna e-kirjaga“;